

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI

**ATIK MALZEME KULLANILARAK KADIN VE DOKUMA
TEMALİ TASARIMLARIN ÖZGÜN SANAT ESERLERİNE
DÖNÜŞÜMÜ ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

Fatma CANSIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2022

©2022-Fatma CANSIZ

T.C

KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI

**ATIK MALZEME KULLANILARAK KADIN VE DOKUMA
TEMALİ TASARIMLARIN ÖZGÜN SANAT ESERLERİNE
DÖNÜŞÜMÜ ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

**AN APPLICATION ON THE TRANSFORMATION OF
WOMEN'S AND WOVEN THEMED DESIGNS INTO
ORIGINAL WORKS OF ART BY USING WASTE
MATERIAL**

Hazırlayan

Fatma CANSIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Hande KILIÇARSLAN

KIRŞEHİR-2022

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı yüksek lisans öğrencisi, Fatma CANSIZ tarafından “*Kırşehir Dokumalarında Yer Alan Göbek Motifinin Atık Malzemelerle Plastik Sanatlara Uyarlanması*” adlı tez çalışması.....tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Doç. Hande KILIÇARSLAN

Üye

Prof. Dr. Sema ETİKAN

Üye

Doç. Dr. Ayşegül KARAKELLE

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

07/11/2022

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Teziminyıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

07/11/2022

Fatma CANSIZ

ÖZET

ATIK MALZEME KULLANILARAK KADIN VE DOKUMA TEMALI TASARIMLARIN ÖZGÜN SANAT ESERLERİNE DÖNÜŞÜMÜ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Fatma CANSIZ

Danışman: Doç. Hande KILIÇARSLAN

2022-x+ 70

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı

Jüri

Danışman: Doç. Hande KILIÇARSLAN

Üye: Prof. Dr. Sema ETİKAN

Üye: Doç. Dr. Ayşegül KARAKELLE

Bazı maddelerin kullanım ömrünü tamamladıktan sonra işe yaramayan kısmı olarak ifade edilen atık malzemeler, insanoğlunun değersiz gördüğü ve çöp olarak doğaya ya da çöp toplama alanlarına terk ettiği nesnelere dir. Ancak çöp ya da atıklar, bazı işlemler sonucu geri dönüşüm yoluyla birer sanat eserine dönüşmektedir. Doğada, sanayide ya da gündelik hayatta karşımıza çıkan atık ya da çöp malzemelerden biri olan sunta malzemeler, değersiz görülen ve atılan birçok malzemedен sadece biridir. Sunta malzemeler, geri dönüşüm yolu ile resim sanatında kullanılan önemli birer malzemedir. Bunların çöp veya atık olarak doğayı kirletmesi veya zamanla yok olması yerine sanatçının öznel yorumu ile birer sanat eserine dönüşmesi, sanat adına yapılan olumlu bir çabadır. Yaratıcılık ve tasarım faktörlerinin önemli olduğu resim sanatı, diğer sanat dallarıyla birlikte kullanılan konular ile farklı bir kompozisyona dönüşebilmektedir. Bu çalışmada, geleneksel Türk sanatlarından biri olan dokuma sanatı ve dokumacılıkta kullanılan motifler resim sanatı ile kadın portrelerinde yer almaktadır. Bu çalışmanın önem ve amacı, atık ya da çöp olarak terk edilen sunta malzemelerin kullanılıp, Kırşehir dokumalarında yer alan göbek motifi ile resim sanatına uyarlanmasıdır. Bu durum, çöplerin geri dönüşüm ile birer sanat eserine dönüştürülüp değerlendirilmesi açısından önemlidir. Bu çalışmada on iki tane eser yapılmıştır literatür taramaları ile desteklenmiş ve resim çalışmaları (uygulamaları) ile tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırşehir, Sanat, Resim, Atık, Çöp

ABSTRACT

AN APPLICATION ON THE TRANSFORMATION OF WOMEN'S AND WOVEN THEMED DESIGNS INTO ORIGINAL WORKS OF ART BY USING WASTE MATERIAL

M.A. Thesis

Preparer: Fatma CANSIZ

Advisor: Assoc Prof Hande KILIÇARSLAN

2022-x+70

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School Of SocialSciences

Traditional Turkish Handicrafts Mainart Branch

Jury

Advisor: Assoc Prof Hande KILIÇARSLAN

Member: Prof. Dr. Sema ETİKAN

Member: Assoc Prof Dr. Ayşegül KARAKELLE

Waste materials, which are expressed as the useless part of some substances after the end of their useful life, are objects that human beings deem worthless and leave as garbage in nature or in garbage collection areas. But, Garbage or waste turns into works of art through recycling as a result of some processes. Chipboard materials are important materials used in the art of painting by recycling. Turning them into works of art with the subjective interpretation of the artist, instead of polluting nature as garbage or waste, or disappearing over time, is a positive effort in the name of art. The art of painting, where creativity and design factors are important, turns into a different composition with the subjects used in other branches of art. The art of weaving, which is one of the traditional Turkish handicrafts, and the motifs used in weaving are included in the art of painting and portraits of women. The importance and purpose of this study is to use the chipboard materials that are left as waste or garbage and adapt them to the art of painting with the belly motif in Kırşehir weavings. This is important in terms of recycling garbage and turning it into a work of art. In this study, twelve works were made, supported by literature reviews and completed with painting studies (applications).

Keywords: Kırşehir, Art, Painting, Waste, Garbage

ÖNSÖZ

Sanat, duygu ve düşüncelerin değişik şekillerde ifadeye dönüştüğü bir dünyadır. Bu dünyanın hareket alanını, sanatçı belirlemektedir. Sanatçı, sanatını icra ederken birçok nesneden yararlanmaktadır. Bu nesnelere biri de çöp ve atık malzemelerdir. Alternatif bir malzeme olan çöp ve atıklar arasında sunta malzemeler de bulunmaktadır. İnsan için kullanım fazlası olarak görülen, kullanım ömrünü tamamlayan ya da farklı sebeplerle atılan suntalar, sanatsal ürünlere dönüştürülmektedir. Bu dönüşüm süreci; atık suntaların buldukları halleri ile boyama, kesme gibi aşamalarla ürün ortaya koyma süreci izlenmiştir.

Çalışmada, sunta malzemeler yüzeyine çizilen Anadolu kadın portreleri, Kırşehir halılarında görülen göbek motifi ile bütünleştirilerek yorumlanmış ve atık halde olan sunta malzemelerin birer sanat eseri olabileceğine dikkat çekilmiştir.

Bu çalışmanın yürütülmesinde bilgi ve deneyimlerini benden esirgemeyen danışman hocam sayın Doç. Hande KILIÇARSLAN'a, yüksek lisans eğitimimde başarılı ve duyarlı bir birey olmamda bana destek olan sayın hocalarım Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ'e ve Prof. Dr. Sema ETİKAN'a, maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Kırşehir-2022

Fatma CANSIZ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR VE AÇIKLAMALAR	x
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I	5
1.1.ATIK MALZEME.....	5
BÖLÜM II.....	7
2.1.ATIK MALZEME İLE SANAT FAALİYETLERİ.....	7
2.2. ATIK MALZEMELERDEN ESER ÜRETEN SANATÇILAR.....	9
BÖLÜM III	23
3. ATIK MALZEME İLE KADIN VE DOKUMA TEMALİ TASARIMLAR... 23	
3.1. ESER 1 / BOŞLUK.....	26
3.2. ESER 2 / YARATILIŞ	29
3.3. ESER 3 / KARMAŞIKLIK.....	32
3.4. ESER 4 / HÜZÜN	35
3.5. ESER 5 / SOHBET	38
3.6. ESER 6 / BAĞ.....	41
3.7. ESER 7 / DAĞINIK.....	44
3.8. ESER 8 / DÜŞÜNCELİ	47
3.9. ESER 9/ DOKUMACI.....	50
3.10. ESER 10 / ANILAR.....	53
3.11. ESER 11 / DUA	56

3.12. ESER 12 / BEKLEYİŞ	59
SONUÇ VE ÖNERİLER	62
KAYNAKÇA.....	63
ÖZGEÇMİŞ	67
EKLER	67
EK 1	67
EK 2	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. a: Müftü Topu Halıdaki Görünümü b: Müftü Topu Çizimi (Ölmez, vd. 2021: 120,121).....	3
Şekil 2.1.1. Seramik Park Eskişehir (Sevim, Yeşilmen 2015).....	9
Şekil 2.2.1. Pablo Picasso, Bull's Head 1943 (Türe, 2019: 32).....	10
Şekil 2.2.2. Kurt Schwitters, Relief in Relief (URL: 3).....	11
Şekil 2.2.3. Jean Arp, Birds In An Aquarium, 1920, (URL: 4).....	12
Şekil 2.2.4. Lin Evola Smidt, Rönesans Barış Meleşi, (URL: 6).....	13
Şekil 2.2.5. Ptolemy Elrington, Balık (URL: 8).....	14
Şekil 2.2.6. Wim Delvoye, Traktör Tekerı (URL: 9).....	15
Şekil 2.2.7. Tim Noble and Sue Webster, Dirty White Trash With Gulls 1998. (Toluyağ, 2021: 191).....	16
Şekil 2.2. 8. Kuzgun Acar, Mask, (Türe, 2019:42).....	17
Şekil 2.2. 9. Bubi Hayon,“Oturak” (URL: 10).....	18
Şekil 2.2. 10. Rüçhan Keçeci, “Nasrettin Hoca'nın Eşęi” (Katıranrı ve Adam: 2017)	19
Şekil 2.2. 11. Durul Bakan, “ Kartal”, (URL: 12).....	19
Şekil 2.2.12. Deniz Sağdıç, İsimsiz, Kanvas Üzerine Denim Parçaları, 120 cm x 80 cm, (Enes ve Binboğa, 2021:896).....	20
Şekil 2.2.13. Yeşim Bayrak “Kayıp Akşam Yemeği” (Lost Dinner), 2013, 2,50x100 porselen, metal, ahşap, el yapımı kâğıt, enstalasyon (Yıldırım ve Uludağ: 2020, 1035)....	21
Şekil 2.2.14. “Kayıp Akşam Yemeği” detay görüntüsü (Yıldırım ve Uludağ: 2020, 1035).....	21
Şekil 2.2.15. Esmalı Paçalı Turam, “Piyasa Caddesi”, 2013, Kağıt ve silikon (Yılmaz Tepe, 2015:232).....	21
Şekil 2.2. 16. Mervan Altınorak İnsan Figürü (URL: 14).....	22
Şekil 3. 1. Akırlık boyalar ve sentetik fırçalar	23
Şekil 3. 2. Suntanın Ham Hali	24
Şekil 3. 3. Suntanın Çizim Aşaması	24
Şekil 3. 4. Suntanın Boyama Aşaması	25
Şekil 3.1.1. “Boşluk.” İsimli Eser Eskizi	27
Şekil 3.1.2. “Boşluk.” İsimli Eser	28

Şekil 3.2. 1. “Yaratılış” İsimli Eser Eskizi	30
Şekil 3.2. 2. “Yaratılış” İsimli Eser	31
Şekil 3.3. 1. “Karmaşıklık” İsimli Eser Eskizi	33
Şekil 3.3. 2. “Karmaşıklık” İsimli Eser	34
Şekil 3.4. 1. “Hüzün” İsimli Eser Eskizi	36
Şekil 3.4. 2. “Hüzün” İsimli Eser	37
Şekil 3.5. 1. “Sohbet” İsimli Eser Eskizi.....	39
Şekil 3.5. 2. “Sohbet” İsimli Eser ekil.....	40
Şekil 3.6. 1. “Bağ” İsimli Eser Eskizi	42
Şekil 3.6. 2. “Bağ” İsimli Eser	43
Şekil 3.7. 1. “Dağınık” İsimli Eser Eskizi	45
Şekil 3.7. 2. “Dağınık” İsimli Eser	46
Şekil 3.8. 1. “Düşünceli” İsimli Eser Eskizi.....	48
Şekil 3.8. 2. “Düşünceli” İsimli Eser.....	49
Şekil 3.9. 1. “Dokumacı” İsimli Eser Eskizi	51
Şekil 3.9. 2. “Dokumacı” İsimli Eser	52
Şekil 3.10. 1. “Anılar” İsimli Eser Eskizi	54
Şekil 3.10. 2. “Anılar” İsimli Eser.....	55
Şekil 3.11. 1. “Dua” İsimli Eser Eskizi	57
Şekil 3.11. 2. “Dua” İsimli Eser	58
Şekil 3.12. 1. ”Bekleyiş” İsimli Eser Eskizi.....	60
Şekil 3.12. 2. ”Bekleyiş” İsimli Eser.....	61

KISALTMALAR VE AÇIKLAMALAR

TDK	Türk Dil Kurumu
vd	ve diğeri
vb	ve benzeri
vs	ve saire

GİRİŞ

Sanat, insanların akıl ve tecrübeleri vasıtasıyla bilgi ve yeteneklerini kullanarak ortaya çıkardığı işler bütünüdür. Sanat işleri, insanın kendisiyle ilgili ihtiyaçları karşılamak amacıyla zekâsını kullanarak bazı maddeleri kendi işine yaracak şekillere dönüştürmesidir. Dönüşüm, bir şeyin imal edilmesi için insanın sahip olduğu bilgi ve tecrübeler sayesinde bazı aletleri hüner ve maharetle kullanıp ihtiyacını karşılayacak olan ürünler yapmasıdır (Arseven, 1952: 1753).

İnsana özgü bir çalışma olan sanat, doğada kendiliğinden var olmamaktadır. Bu da sanatın, insan iradesine bağlı bir eylem olduğunu göstermektedir. Sanat eylemi; insanın duyuş, düşünce, yetenek, hayal gücü, amaç ve bazı durumlar karşısında bir nesneyi öznel bir şekilde yorumlayıp, üreten ve ortaya koyan çabalar bütünüdür. Sistemli ve disiplinli yapılan bu çalışmalar sanat eserlerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Şişman, 2006: 9).

1945 sonrası ikinci dünya savaşının da etkisiyle birlikte bir buhrana bürünen dünya sosyal ekonomik çöküntüler yaşamıştır. Sanat da elbet bu durumdan çok etkilenmiş olup bunun neticesinde ise sanat merkezi Avrupa'dan Amerika'ya kaymıştır. Sadece sanatla da kalmayıp birçok düşünür ve bilim insanı da Amerika'ya gelmiştir. Bu durum dünya da post modern ve çağdaş sanat kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Kendinden önceki sanat akımlarının tersine estetik kaygıdan uzak fikir ve düşünceye önem veren ve genel olarak kavramsal sanat adıyla Avrupa ve özellikle Amerika'da kendini göstermiştir.

Türkiye'de ise savaş durumu bizzat yaşanmasa da etkileri elbette görünmüştür. Buna karşılık Türk sanatçılar ise Amerika ve Avrupa da ki sanatçılar gibi eserler, bu özel duruma yönelik çalışmalar çıkaramamıştır. Türk sanatı farklı kaygılar ve kendi özel durumundan kaynaklı farklı tarzda sanatsal ürünler ortaya çıkarmışlardır (Keskin, 2014: 264).

Sanat kavramı zamanla gelişerek farklı kollara ayrılmıştır. Bu sanatlardan biri de geleneksel el sanatlarından biri olan dokuma sanatıdır. Dokuma; en az iki iplik grubu arasından, altından ve üstünden farklı tekniklerle geçirilmek suretiyle ortaya çıkan ürün çeşitleridir. Bu ürünlerden biri olan halı, dokuma tezgâhı üzerinde dik uzanan ipliklere (çözü) düğümler atılıp daha sonra yatay iplerin (atkı) belirli yönde git-gel yapılması ile yüzeyde havlı (tüylü) bir yüzey meydana gelmektedir. Bu tür dokumalara “halı” denilmektedir (Deniz, 1998: 1,4).

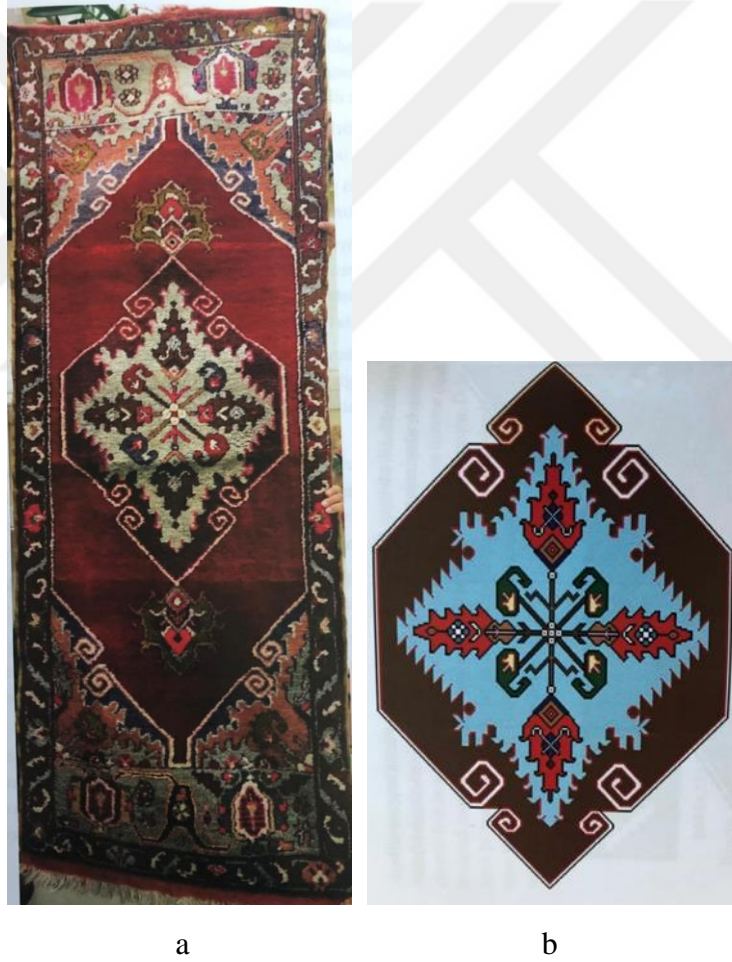
Halıcılık, Anadolu'nun farklı bölgelerinde yaygın olarak yapılan bir gelenektir. Bu bölgelerden biri de İç Anadolu'da bulunan Kırşehir ve çevresidir (Deniz, 2000: 135).

Kırşehir’de halı dokumacılığı Türklerin Anadolu’ya göç ettiği dönemde başlamıştır. İslamiyet’in yayılmasıyla birlikte Selçuklular zamanında ve sonrasında Anadolu’ya yerleşmeye başlayan Türkler, Kırşehir ve çevresindeki illerde yoğun olarak yaşamaya başlamıştır (Etikan vd., 2020: 17). Dokumacılığın yaygın olarak yapılmaya başlandığı Kırşehir ve çevresinde Kırşehir’de halı dokuma sanatı geçmişte yaygın olarak yapılmakta olup eski zamanlarda yapılan halı dokuma örneklerinde kırmızı, kahverengi, mavi, lacivert, yeşil, beyaz ve sarı renkler çok kullanılmaktadır. Yöre halıları için halk arasında “*dar ve enli kenar, sandık, göbek ve köşe*” bölümleri söylenmektedir. Dar kenarlarda; “*çatık kaş*”, “*bitkisel ve geometrik*” motifler kullanılmaktadır. Halının enli kenar kısmı olan geniş bordürlerde ters ve düz olarak lale ve karanfillerden oluşan “*ladik gülü*” isimli motif görülmektedir. Ayrıca, “*leblebili su, Türk ocağı, deve tabanı, elmalı su, kazan kulpu, küpeli*” ve “*Havva başı (bağbaşı)*” desenleri bulunmaktadır. Yöredeki mihraplı halıların zemininde tek ve çift yönlü olarak kullanılmaktadır. Mihrap kenarları yörede “*tilif*” denilen kontörlerle çevrelenmektedir. Mihrabın alt ve üst kısmında yörede sandık olarak bilinen dikdörtgen formunda bölüm yer almaktadır. Bu bölümde “*ejder figürü*”, “*Havva başı (bağbaşı)*”, “*arap eli motifi*” ve “*balık*” görüntüsünü andıran motiflerin bulunmaktadır. Halının zemini ile mihrap köşeleri arasında kalan ve yörede “*köşe*” denilen bölümde “*bitki motifleri*”, “*sinek figürü*”, “*el ve ayak*” gibi sembolik motifler bulunmaktadır. Halı orta zemininde, yörede “*top*” olarak ifade edilen “*göbek*” motifleri bulunmaktadır. Göbek motifleri; “*güllü top*” ve “*müftü topu*” olmak üzere birbirine benzeyen iki farklı desenden oluşmaktadır. Bunlardan ayrı zeminde; insan ve hayvan figürleri, kandil, yazı ve manzara tasvirleri yer almaktadır. İnsan figürlerinde; başında alev görüntüsü olan “*kadın*” ve “*elibesinde*” motifi görülmektedir. “*Ejder*”, “*aslan*”, “*koyun*”, “*kartal*”, “*tavuk*”, “*kedi*” ve “*sinek*” ise hayvan motifi olarak yöre dokumalarında görülmektedir (Deniz, 2000: 135).

Kırşehir’de dokuma sanatının varlığı çok eskilere dayanmaktadır. 1950 yılından önce yaygın olarak dokumacılıkla uğraşılan yörede 1950 yılından sonra dokumacılık uğraşı azalmaya başlamıştır. 1960’lı yıllarda yöre insanı Avrupa’ya işçi olarak göç etmiştir. Göç eden kişilerin aileleri tarla ve bahçe işleri ile uğraşmış ve dokumaya zaman ayıramamıştır. Ayrıca mobilya ve tekstil sektöründeki gelişmeler (koltuk, kanepeler, nevresim, örtü, yatak vb.) yeni üretilen ürünlerin artmasına yol açmıştır. Makine halısı endüstrisinde yaşanan gelişmeler el dokuması halılara olan ilgiyi azaltmıştır. Bu durum yörede dokumacılık yapanların sayısına etki etmiş ve azalma göstermiştir azaltmıştır. Zamanla okur-yazar sayısındaki artış da dokumacılık uğraşısını geri planlara itmiştir. Tüm bu sebepler, yörede eskiden beri yaygın olarak yapılan dokuma sanatının giderek yapılmamasına ve zamanla

unutulmasına yol açmaktadır (Etikan vd., 2020: 19).

Yörede yapılan dokumalarda motif olarak; hayvansal, bitkisel ve nesne betimlemeleri sıklıkla görülmektedir. Ayrıca sosyal çevrelerinde ve günlük hayatlarında yöre ağzında kullanılan terimler, halı dokumalarda motif olarak kullanılmaktadır. Ev ve bahçede kullanılan bazı eşyalar (kazan, tarak vb); yörede bulunan çitlik ve kuş çemeği gibi bitki çeşitleri; el, ayak, baş, göbek vb. insan uzuvları; giysi ve hayvanların üzerine yapışan “*pıtrak*” adı verilen dikenli bitki yörenin halı dokumalarında yoğun olarak görülen motiflerdir. Ayrıca yörede “göbek” motifi (Şekil 1.1.) olarak verilen “*toplar*” aynı yöre içerisinde farklı isimlerle ifade edilmektedir. Bunlar; “*Özbağ topu*”, “*Kındam topu*”, “*Mucur topu*” vb. isimlerle yöredeki diğer yerleşim yerlerinin adını almaktadır (Erdoğan, 2021: 90).

Şekil 1.1. a: Müftü Topu Halıdaki Görünümü b: Müftü Topu Çizimi (Ölmez, vd. 2021: 120,121)

Halı dokuma sanatı ve diğer dokuma sanatları; insanoğlunun ihtiyaçlarından ve gereksinimlerinden ortaya çıkmış olup bunlar, zamanla gelişmiş olan bir sanattır Geçmişten günümüze sürekli değişen ve gelişen sanat anlayışı farklı tasarım arayışlarını da beraberinde

getirmektedir. Bu tasarım arayışlarında kullanılan çeşitli malzemeler değişik sanat ürünlerinin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Çeşitli sanat tasarımlarında kullanılan bazı maddelerden biri de atık malzemelerdir. Bu çalışmada Kırşehir yöresine ait Şekil 1.1.'de yer alan müftü topu motifi on iki adet atık sunta üzerine kadın figürleri kullanılarak eserler yapılmıştır. Tasarımlarda kullanılmış olan müftü topu motifi, “*Kırşehir Özbağ Kirkitli Dokumaları*” adlı kitabı temel alınmıştır. Eserlerde anlatılmak istenen dokuma sanatına en çok emek harcayan kadınların ve atık sanatı kullanılarak çevre kirliliğinin önemine dikkat çekilmek istenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, insan ve doğa arasında oluşan bağı kuvvetlendirmek ve yaşanan çevre sorunlarına dikkat çekmek için yapılan bu çalışma ile çöp ve atık malzemelerin değerlendirilmesi ve bunun sanat alanında yapılması ile farkındalık yaratılmak istenmiştir. Atık veya kullanım fazlalığı olan suntalar üzerine Kırşehir’de dokunan top motifi ve onları dokuyan kadınların kültürel değerlerinin atık sanatı aracılığıyla, bir kompozisyon haline getirilip eserler üretilmiştir. İnsanlığın uzun zamanlarından beri kadınlar günlük yaşantılarında, evlerin ihtiyaçlarını karşılamak için halılar dokumuşlardır. Bu tezde yapılan eserler de onların bu yoğun, özgün dokuma sanatlarına karşı saygı duymak ve onları ön plana çıkarma amacıyla üretilmiştir.

Çevreden atık olarak bulunan ya da üreticisinden fazlalık olarak çöp konumuna düşen suntalar toplanarak şekil ve boyutlarına göre kullanılacak motiflerin ve kadın portrelerinin kompozisyonları belirlenmiştir. Sanatsal değerlerini yükseltmek ve estetik algısını kuvvetlendirmek amacıyla atık sunta malzemelerini bulunduğu gibi değerlendirilmiştir. Her bir suntaya farklı kadın portreleri ve top motifi kullanılarak on iki adet tasarım yapılmıştır.

BÖLÜM I

1.1. ATIK MALZEME

Atık, TDK, (1988)' e göre “*atılmış, atılan*” olarak tanımlanmaktadır (Anonim, 1988: 102). Atılan şeyler ise çöp olarak bilinmektedir. Çöp; TDK (1977)'ya göre “*saman inceliğinde sap, dal ya da tahta parçası*” (Anonim, 1977: 138) olarak tanımlanmaktadır. Ancak, üretim ve tüketimden arta kalan pek çok şey anlamını taşıyan çöp için bu anlam yetersiz ya da eksik kalmaktadır. Kullanım ömrünü tamamlayan ve bulunduğu yeri meşgul edip gereksiz ya da fazlalık olarak görülen nesne ya da maddelerin tamamı çöp olarak düşünülmektedir. Ulusal hukuk hükümlerine göre çöp; “*elden çıkarılan ya da elden çıkarılması arzu edilen ya da elden çıkarılması zorunlu olan nesne ya da maddedir*”. Fransa çevre hukukuna göre ise çöp; “*bir üretim dönüşüm ya da kullanım sürecinin çöpü ya da terk edilen veya sahibinin vazgeçtiği madde, ürün ya da genel olarak taşınır maldır*” şeklinde tanımlanmaktadır (Kılınç, 2011: 30-31).

Atıkları sınıflandırmak gerekirse yedi ana bölüme ayırabiliriz. Endüstriyel atıklar, özel atıklar, tarımsal ve bahçe atıkları, evsel atıklar, tehlikeli atıklar, tıbbi atıklar, inşaat atıklarıdır.

Endüstriyel atıklar; endüstriyel çalışmalar esnasında veya çalışmalar sonucunda ortaya çıkan atıklar bütünüdür.

Özel atıklar; uzaklaştırılması özel önlemler gerektiren atıklardır. Radyoaktif atıklar, zararlı ve kimyasal atıklar, pil, inceltici sıvılar ve temizlik malzemeleri, araç lastikleri, hastane atıkları vb. bu sınıflandırma içinde yer almaktadır.

Tarımsal ve bahçe atıkları; hayvansal veya bitkisel ürünlerin kendiliğinden ya da işlenmesinden ortaya çıkan atıklardır. Üretilen atıkların içerik özellikleri beslenme alışkanlıkları, coğrafi konum meslek ve iklime bağlı değişebilmektedir.

Evsel atıklar; belediyeler tarafından hizmeti yapılan ve toplanıp taşınarak belli bir yerde ayrıştırılan, geri dönüşüm yapılabilen evsel ve endüstri kökenli atıklardır.

Tehlikeli atıklar; patlayıcı, tutuşma özelliği bulunan, kanserojen, üreme durumunu azaltan, mutajenik (canlı organizmanın hücresel yapısını değiştiren), su veya havayla temasında zehirli gazları serbest bırakan maddelerdir.

Tıbbi atıklar; kesici, delici, patojenik veya ünitelerden kaynaklanan enfeksiyon gibi atıkları ifade etmektedir.

İnşaat atıkları; bir inşaat yapım aşaması esnasında artan ya da yıkım sonucunda oluşan atıklardır (Gündüzalp ve Güven, 2016: 3).

Atık veya çöp olarak ifade edilen nesnelere, çeşit ve özellik bakımından geniş bir alan kapsamaktadır. Bu nesnelere, çeşitli eğitim kurumlarında “*sanat eğitimi*” derslerinde kullanılmaktadır. Bunun sebebi, günümüz dünyasında önemli derecede artan ve sürekli artma eğilimi gösteren atık nesnelere sanatta kullanılması ve değer kazanmasıdır. Sanatçının soran, sorgulayan ve öneren bir özellik kazanması ise atık maddeleri sanata dönüştürme evresinde ortaya çıkmakta ve gelişme göstermektedir (Sağlam ve Enginoğlu, 2016: 51). Bu da atık nesnelere olumlu getirilerle geri dönüşümde değer kazanmasını sağlamaktadır.

Çöp, yaşamın olduğu her yerde bulunmakta ve kirlilik sorunu yaratmaktadır. Her insan çöp oluşumuna sebep olmakta ve insan için kendi çöprü kötü ile iyi arasında zıt duyguları da beraberinde getirmektedir. Ekonomik seviyesi iyi olan ve yaşam standartları yüksek olan kişiler için çöp olumsuz, rahatsız edici bir konu olmakta iken gelir düzeyi düşük olan kişiler için çöp ilgi çekici, olumlu bir konu olmaktadır. Çöpler, bazı yoksul kişiler için gelir kapısı olurken bazı sanatçılar için de bir takım işlemlerle yeniden ele alınan birer sanat objesidir (Kılınç, 2011: 26).

İçinde yaşadığımız yüzyılda teknoloji ve sanayi hızla gelişmekte ve gelişmeye devam etmektedir. Bunun doğal sonucu olarak insanları ve diğer canlıları olumsuz yönde etkileyen “*çevre kirliliği*” sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunu kontrol altına almak ise “*sürdürülebilirlik*” ile mümkündür. Sürdürülebilirliğin üç önemli unsuru ise; azaltma (reduction), yeniden kullanım (reuse) ve geri dönüşüm (recycling) biçimindedir (Umut vd. 2015: 265; akt. Shekdar, 2009: 1438-1442).

Geri dönüşüm, kullanım ömrünü tamamlayan çöp ve atıkların yeniden ele alınarak farklı bir alanda ya da farklı bir amaca hizmet etmesi yönünde tekrar kullanıma kazandırma eylemidir. Ayrıca bu çalışmada ele alınan sunta atıklar, çöp olmaktan kurtarılıp birer sanat eserine dönüştürülmektedir. Bu eylem, toplumsal ve çevresel farkındalık yaratmaktadır.

Literatürde çöp, atık ve geri dönüşümle ilgili araştırmalar yapılmış olup bu çalışmada bu araştırmalardan faydalanılmıştır. Ancak değersiz görülen eski, yıpranmış ve kullanımdan arta kalan sunta malzemelerin resim sanatında kullanılması ve bunun Kırşehir dokumalarında görülen top motifi ile Anadolu kadını portrelerinde çalışılması atık nesnelere ile (sunta malzeme) oluşturulmak istenilen farkındalık adına önemli görülmektedir.

Çöp ve atık nesnelere toplumsal duygu ve düşüncede olumsuz karşılanması

düşüncesini yıkmak, bunları bazı geri dönüşüm işlemleri ile tekrar kullanılabilir hale getirmek ve yeni neslin yaratıcı olmasına katkıda bulunmak amacıyla yapılan bu çalışmada, sanat eserlerinin yapılmasında kullanılan malzemelerin doğaya ya da bir çöp variline atılan nesnelere olabileceği vurgulanmıştır. Bir sanatçının, atılmış olan sunta malzemeleri kullanarak, onlar yüzeyine çizebileceği portreler özgün birer sanat eserlerinin oluşturulmasında kullanılmıştır.

Yukarıdaki tanımlara göre; gerçekte olan işlevini çeşitli sebeplerle yerine getirmeyen ya da getirilmesi istenilmeyen her türlü madde ya da nesne olarak ifade edilen çöp, bir başka kullanım alanına veya sanat eserine dönüşebilmektedir.

Geri dönüşüm; bazı atıkların yeniden değerlendirilip çeşitli fiziksel ve kimyasal işlemlerden geçirilip bir başka hammaddeye dönüştürülmesidir. Bu hammaddenin tekrar üretime girerek ikinci bir hammaddeye dönüşmesine “*geri dönüşüm*” denilmektedir. Geri dönüşümle ilgili diğer bir tanım ise; daha önce herhangi bir alanda kullanılan bazı madde ya da nesnelerin, kullanım dışı olup “*atık*” sıfatını alması suretiyle “*atık malzemeler*” grubuna giren ve bunların çeşitli yöntemlerle tekrar ürün haline kazandırılmasıdır (URL: 1).

Herhangi bir nesne ya da madde çöp durumunda iken bazı işlemler sonucu “*atık*” adını almaktadır. Atık, tüm dünyada hızla yayılmaktadır. Bazı az gelişmiş ülke insanları çöp yığınları arasından işine yarayacak eşyalar bulup bunları satmaktadır. Bazı çöpler ise yakılıp yok edilmektedir. Çöplerin yakılması esnasında çıkan duman ve gaz, hava kirliliğine sebep olmaktadır. Varlıklı insanlar için çöp; tiksinti ve kaygı verici bir konu iken, maddi durumu zayıf olan insanlar için ekonomik gelir kapısı durumundadır (Kılınç, 2011: 26-27).

Bazı çöpler aile ve ülke ekonomisine katkı sağlarken, bazıları da geri dönüşüm süreci ile sanat eserine dönüşebilmektedir. Atık yığınları arasında bulunan sunta malzemeler, bazı işlemler sonucu (kesme veya biçme işlemi, çizim, boyama, kabartma vs) plastik sanatlar grubunda yer alan resim sanatında farklı bir kullanım alanı ile “*resim tablosuna*” dönüştürülmektedir.

BÖLÜM II

2.1. ATIK MALZEME İLE SANAT FAALİYETLERİ

Sanat insan için, varoluşun en başından beri temel bir unsurdur. Doğanın içinde varlığını başlatan insanlık bu iki olguyu birbiriyle bağdaştırmıştır. Doğa içinde yaşamını sürdürerek temel gereksinimlerini karşılamıştır. İnsanın yerleşik hayata geçmesiyle birlikte

temel ihtiyaçlarından arınıp kendini bir sonraki boyuta taşımanın ilk adımlarını atmıştır. Doğa karşısında kendini üstün görüp diğer canlılar için tehlike haline dönüşmüştür. Doğal yaşamda evrimini tamamlayan insan bir sonraki adımında kentsel yaşam ve sanayileşme ile birlikte doğadan kendini tamamen soyutlamıştır (Yücel, 2020: 32).

Atık nesnelere sanat alanında kullanılması kolaj ve asambalaj teknikleriyle kendini göstermiştir. Bir yüzey üzerine yapıştırma, kesme yöntemleri kullanılarak ortaya çıkan iki boyutlu çalışmalara kolaj denmektedir. Asambalaj ise birbirinden farklı veya aynı malzemelerin bir araya getirilip birleştirilmesi ile ortaya çıkan üç boyutlu çalışmalara denir. Ahşap, demir, kağıt, plastikler vb. malzemeler kullanılabilir (Sağlam ve Enginoğlu: 248).

Bu tekniklerin sanat alanında kendine yer bulmasıyla sanatçılar klasik olağan akımların dışına çıkmışlar ve bu durum onlara daha özgür davranabilme kendi alanlarıyla ilgili ise yaratıcı eserler ortaya çıkarmalarına olanak sağlamıştır. Sanatın her alanında atık malzeme kullanımı çeşitlilik göstermektedir. Kullanılacak sanatsal faaliyetlere göre teknik ve malzemelerde farklılıklar görülmektedir. Günümüzde atık malzemelerin değerlendirilmesi sanatın heykel, resim, mimari, seramik vb. alanlarda kendine yer bulmuştur. Resim alanında bu durum sanatçıların kolaj tekniği ve atık malzemelerin birleşmesi ile örneklerini göstermektedir. Heykel sanatında ise geçmişten günümüze kadar kullanılan mermer ve taş malzemelerin dışında farklı malzeme olarak atık nesnelere de bu sanatın içine dahil etmişlerdir. Bu durum hem zaman hem de ekonomik yönden olumlu geri dönüşler vermiştir. Mimariye ise sanatçılar atık lastiklerden cam şişelerden, çelik, bakır levhalardan yararlanarak yeni mimari projeler üretmektedirler. Seramikte sanatçılar daha önceden yaptıkları ürünlerin kırılan ve kullanılmayacak halde formu bozulan ürünleri tekrardan kullanarak takı ve günlük eşyalarında değerlendirmişlerdir. Atık sanatı ile doğaya karşı duyarlılığın halka aktarılması için izlenen yollardan biri de sanattır. Bilinen sanatsal faaliyetlerin sergilenmesi ve müzeler yerine kamusal alanlar kullanılarak topluma mesaj verilmesi amaçlanmaktadır (Dilmaç ve Gülüm, 2016: 79). Dünya'nın birçok yerinde atık seramik parçalarından mozaik çalışmaları bulunmaktadır. Ülkemizde de Şekil 2.1.1. Eskişehir'de bulunan seramik park atık seramiklerin kullanılabilirliğine bir örnektir (Sevim ve Yeşilmen 2015: 100).

Şekil 2.1.1. Seramik Park Eskişehir (Sevim, Yeşilmen 2015)

2.2. ATIK MALZEMELERDEN ESER ÜRETEN SANATÇILAR

Sanayinin yükselişi insanın tüketim açlığını daha da hızlandırmıştır. 20. Yüzyıl bilim ve sanayinin hızlı ilerleyişi zaten üretmekten çok tüketen toplumu zirve noktasına taşımaktadır. Sadece tüketmek üzerine kurulan bir toplum ihtiyacından fazla nesnelere biriktirme arzusunu körüklemiştir (Yücel, 2020: 32). 20. yüzyılın ikinci yarısında sanatçılar bu fazla tüketim ve tüketimin getirdiği artık kullanılmayan nesnelere sanatlarının içine dahil etmeye başlamışlardır. İlk örnekler kübizm akımıyla kendini göstermiştir. Kübizmin kurucu isimlerinden olan Pablo Picasso'nun 1943 yılına ait eseri "*Bull's Head*" artık kullanılamaz durumda olan bir bisikletin gidonu¹ ve selesinden (Şekil 2.2.1.) oluşmaktadır (Türe, 2019: 31,32). Sanatçıların resimlerinde atık kağıt malzemelerini çalışmalarına yapıştırarak ekleme ve bütünlük sağlamışlardır. Ardından gelen yıllarda ise Duchamp hazır yapıtları sanatın içine dahil ederek yeni düşünceler ve akım meydana getirmiştir. Kübist sanatçıların atık niteliği taşıyan nesnelere sanat içine dahil etmeleri bir devrim niteliğindedir (Sevim ve Boz, 2011: 112).

¹Gidon: Yönelteç, direksiyon, bisikletin ön tekerlek maşası üstüne bağlanmış iki elle kullanılan yön değiştirme aracı, (URL: 2).

Şekil 2.2.1. Pablo Picasso, Bull's Head 1943 (Türe, 2019: 32)

Doğa kaynaklarının hızla tükenmesi toplumu ve sanatçıları atık ve değersiz olarak görünen bu nesnelerin tekrardan gün yüzüne çıkmasına ve değerlendirilmesine yönelik çalışmalar başlamıştır. Artık toplum bu malzemelere muhtaç konuma gelmektedir. Artan dünya nüfusunun da etkisiyle doğada çokça bulunan atık malzemeleri sanatçılar kendi tarz ve yorumlamalarıyla yeniden şekillendirmeye başlamışlardır. Bunlara örnek olarak Dadaistlerin yaptıkları çalışmaları gösterebilmekteyiz. Dadaistler kullanılan sıradan nesnelere sanatın içerisine dahil ederek sanata yeni bir boyut kazandırmışlardır. Bilinen sanat eseri kalıplarının dışına çıkarak Dadaist sanatçılarından biri olan Kurt Schwitters birçok eserinde memleketi Hanover'de bizzat sokaklardan topladığı malzemelerle kolaj tekniği ile sanat eserleri üretmiştir. (Norswothy, 2006: 368). Sanatçı her madde sanat eseri olabilir düşüncesine sahiptir. Bu düşünce ile merzbild denilen gelişigüzel anlamını taşıyan nesnelere bir araya getirilerek kolaj tekniğini üst noktalara taşımıştır. Birbiriyle alakasız tahta parçalarını renklendirerek kompozisyon oluşturmaktadır (Şahin, 2015: 86). Sanatçının (Şekil 2.2.2.)'de Merzbild kabartmada rölyef çalışması buna bir örnektir.

Şekil 2.2.2. Kurt Schwitters, *Relief in Relief* (URL: 3)

Bu konuda çalışan sanatçılardan biri de şair ve heykeltıraş olan Jean Hans Arp'tır. Deneysel sanatçı olan Arp, daha çok ahşap ve mukavvadan kesilmiş parçalarla eserler ve taş heykeller ile sanatını ortaya koymuştur (Norswothy, 2006: 368). (Şekil 2.2.3.)'te "*Birds In An Aquarium*" adlı eseri çalışmalarından bir örnektir. Atık sanatının ilk çıkış noktası sayılan kübizmden günümüze kadar olan birçok sanatçı atık nesnelere eserler üretmiştir. Çağın ve düşüncelerin değişmesiyle birlikte çağdaş sanatta yenilik arama çabaları klasik sanata bakışını değiştirip farklı malzemelerin sanata girmesiyle eserler çeşitlenmiştir.

Şekil 2.2.3. Jean Arp, *Birds In An Aquarium*, 1920, (URL: 4)

Günümüzde atık malzemelerle çalışmayı sürdüren dünya da ve ülkemiz de birçok sanatçı bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Lin Evola Smidt, Ptolemy Elrington, Wim Delvoye, Tim Noble and Sue Webster. Ülkemizde de atık nesnelere değerlendirilip çalışmalar yapan sanatçılar bulunmaktadır bunlardan en bilinenleri Kuzgun Acar, Bubi Hayon, Rüçhan Keçeci, Durul Bakan, Deniz Sağdıç'tır. Sanatçılarımız atık nesnelere eserler üretmektedir (Türe, 2019: 38-50). Amerikalı çağdaş sanatçı olan Lin Evola Smidt başlattığı Barış Melekleri Projesi ve kavramsal sanat projesi ile dünya genelinde şiddet salgını, insan olarak iyi bir dünya yaratma fikri sorumluluğu oluşturmak amacıyla eserlerini ortaya koymuştur. Eserlerini paslanmaz atık malzemeler kullanarak ortaya koyan sanatçı, dünyanın daha az atık ile yaşanılabilirliğine de dikkat çekmeye çalışmıştır (Şekil 2.2.4.)'te “*Rönesans Barış Meleşî*” adlı eseri buna bir örnektir (URL: 5).

Şekil 2.2.4. Lin Evola Smidt, Rönesans Barış Meleği, (URL: 6)

Atık eserler üreten sanatçılardan bir diğeri olan İngiliz sanatçı Ptolemy Elrington, çoğu insanın çöp olarak gördüğü nesnelere üç boyutlu sanat eserlerine dönüştürmektedir. Yol kenarlarında ve araba hurdalıklarından topladığı jant kapaklarından heykeller yapmaktadır. Eserlerini daha çok hayvan figürleri olarak oluşturan sanatçı canlılara karşı duyarlı olmayı anlatmak istemiştir. Kuşlar, balıklar, ahtapotlar, at, kedi vb. birçok heykeli bulunmaktadır (Şekil 2.2.5.). Bu sanatçı araba hurdalarına üçüncü bir boyut kazandırmıştır (URL: 7).

Şekil 2.2.5. Ptolemy Elrington, Balık (URL: 8)

Atık nesnelere üçüncü bir boyut kazandıran diğer bir sanatçı Wim Delvoye, birçok sanat eseri ortaya koymuştur. En bilinenleri domuzlar üzerine yaptığı dövmelerdir. Batıda hayvan kanunlarından kaynaklı çalışmalar yapamayan sanatçı Pekin’de domuz çiftliği satın almış ve çinli dövme tasarımcısıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Fakat bunun yanı sıra akla gelen lastik atıklarla ilk çalışmalar yapan sanatçı olmasa da en yetenekli isimlerden biri olarak bilinmektedir. Lastiklerin yapısını değiştirmeden üzerlerine doğanın unsurlarından çiçekleri, sarmaşıkları oyma sanatıyla işlemiştir. Sanatçı, endüstriyel nesnelere küçük dokunuşlarla güzellikler katan ve mekanik hiçbir cihaz kullanmadan elleriyle oyarak uzun zaman alan ve sabır isteyen eserlerini ortaya koymuştur. (Şekil 2.2.6.)’da yer alan eseri bu çalışmasına bir örnektir (Keten, 2016: 287). Dünyadaki birçok sanatçı kendi tarz ve yorumlarıyla atıklara yeniden hayat vermiştir. İnsanların attıkları nesnelere sergilerinde sanat eseri olarak gösteren sanatçılar birazda olsa toplum bilincini oluşturmaya çalışmıştır.

Şekil 2.2.6. Wim Delvoye, Traktör Tekeri (URL: 9)

Farklı yorumlarıyla Tim Noble and Sue Webster, topladıkları atık nesnelere “Gölge ve Işık eserler” olarak ikiye ayırmıştır. Atıkları belirli bir düzende hazırlayıp projeksiyon yardımı ile duvarlara eserlerin gölgelerini yansıtmaktadır. Gölgelerin önlerinde bulunan nesne heykeller, ışık eserler olarak arkadaki eserler ise gölge eserler olarak adlandırılmaktadır. Eserlerinin ilhamlarını “punk” ve “rock” müzikten aldıklarını söyleyen bu iki sanatçı, eserlerinde sanatın hem karanlık yüzünü hem aydınlık yüzünü göstermektedir (Şekil 2.2.7.) Sanatçılar, ilk bakışta çöp yığını görüntüsü gibi görünen nesnelere ışık, gölge ve mizahı birleştiren iki gerçekliği birbirine bağlayan eserler ortaya koymuşlardır. Bu iki çağdaş sanatçının sanat eserlerinde asıl anlatmak istedikleri insanların arkasında bıraktıkları atıklara ışık tutmaktır (Toluyağ, 2021: 191).

Şekil 2.2.7. Tim Noble and Sue Webster, Dirty White Trash With Gulls 1998. (Toluyağ, 2021: 191)

Tüm dünyayı etkileyen sanat akımları ve yaklaşımları Türkiye’de 1950 sonrasında kendini göstermeye başlamıştır. Farklı sanat akımlarının çıkmasıyla sanat alanında farklı teknikler ve yeniliklerde kullanılmaktadır. Türkiye’de hazır ve atık nesnelerin sanata dahil olması resim, heykel, seramik, enstelasyon, vb. sanat alanlarında ilk örnekleri görülmektedir. Heykel alanının modernist döneminin öncülerinden olan Kuzgun Acar bu sanatçılarımızdan biridir. Eserlerinde demir, tel, çivi, ahşap gibi malzemelerden yararlanan sanatçı sevdiği bu malzemelere anlamlar yüklemektedir. Sevdiği ve ilgi duyduğu bu parçaları kullanarak kendini ifade etmenin bir yolunu bulmuştur (Türe, 2019:41). Sokak tiyatrosuna ilgisi olan sanatçı, sanatını tiyatroyla bütünleştirerek yenilikleri sanatına eklemiştir. İlerici ve atak bir sanatçı olarak bilinen Acar, farklı materyalleri kullanarak mask heykeller yapmıştır. Mask heykellerin yapılış amacı amatör tiyatro oyuncularını, öğrencileri ve işçilerin sahnedeki çekingenliklerini ve kullanamadıkları mimiklerini maskeleyektir. Bunun yanı sıra her iki sanat alanına da hizmet eden eserler sahnelenen tiyatro oyunlarını izlerken canlı heykelleri de seyirciye izletmiş olmaktadır (Çobangil, 2000: 82,83) (Şekil 2.2.8.)’de tiyatro sahnesinde kullanılmak üzere yapılmış masklardan biri görülmektedir.

Şekil 2.2.8. Kuzgun Acar, Mask, (Türe, 2019:42)

Bu alanda çalışmış diğer sanatçılarımızdan biri de Bubi Hayondur. Geleneksel malzemelerden sonra yeni materyallerin Türk sanatında yeri olsa da Bubi Hayon eserlerinde yine ana malzeme olan tualı kullanmıştır. Eserlerini yapmadan önce ilham kaynağının kayın validesinin dikiş kutusu olduğunu söyleyen sanatçı tualler üzerine atık bez parçaları, ipler, elektrik telleri, kablolar vb. kullanmıştır. Düşlerini soyutluktan çıkarıp somut ve görünür hale getirdiğini ve eserlerinde örgü tekniğini kullanan sanatçı şaman kültüründen, kilimlerden, kafeslerden adak ağaçlarından da esinlenmiştir (Türe, 2019: 58). Şekil 2.2.9.'da örgü tekniği kullanılarak atık malzemelerden oluşturduğu eserlerinden biri görülmektedir.

Şekil 2.2.9. Bubi Hayon, “Oturak” (URL: 10)

Atık malzemelerden eserlerden üreten bir diğer sanatçımız ise Rüçhan Keçeci'dir. Kendisi atık malzemelerden yaptığı eserlerini kültür aktarması olarak tanımlamaktadır. Teknoloji ile birlikte atık metalleri kullanan Keçeci, geçmiş ve geleceği aynı düzleme getirmeyi hedeflemektedir (Katırcı ve Adam, 2017: 1647).

Keçeci, ilk atık malzemeler ile yaptığı heykelini “*Yıllar önce yapmış olduğum farklı tekniklerde çalışmalarım var. Kültür bakanlığına ahşaptan yapmış olduğum Hacivat ve Karagöz kuklaları, sonra taş malzemeleri kullanarak çok farklı şekillerde mozaik çalışmalarım var.*” ifade etmektedir. Metal malzeme ile tanışmasıyla benliğini kazandığını hisseden sanatçı içinde bir şeylerin kendiliğinden geliştiğini söylemektedir (Katırcı, Adam, 2017: 1652; akt. Keçeci, 2016) (Şekil 2.2.10).

Şekil 2.2.10. Rüçhan Keçeci, “Nasrettin Hoca'nın Eşegi” (Katıran ve Adam: 2017)

Durul Bakan, Akdeniz sahillerinde, nehir kenarlarında doğada vazifesini bitirmiş estetik yönü çok kuvvetli kendisinde bir güzellik uyandıran kusurlarından sıyrılmış lodos odunlarından eserler üretmektedir. Özel bir teknik kullanmadığını belirten sanatçı, heykelini yapacağı hayvan figürlerinin kas yapısına, formuna ve kullandığı malzemenin şekline göre değiştiğini belirtmektedir. Heykel çalışmalarında heykelleri yaparken içeriden dışarıya doğru eserlerini tamamladığını ifade etmektedir. Bütün odun parçalarının birbirinden sorumlu olduğu ve örgü yapımındaki gibi birbirini tamamladığı parçalardan çalışmalarını oluşturmaktadır. Türkiye'de ve dünyada birçok eserleri bulunmaktadır.

En önemli ve ünlü eserlerinden biri Şekil 2.2.11. görülen “kartal” heykelidir. Kesilen Ardıç ağaçlarının dallarından yapılmıştır. Bu türdeki en büyük çalışmasıdır. Kartal figürünün kanat açıklığı 8 metredir (URL: 11).

Şekil 2.2.11. Durul Bakan, “Kartal”, (URL: 12)

Deniz Sağdıç, tüketimden arta kalan kot parçaları ile ileri dönüşüm teknikleriyle

portre çalışmalar üreten bir sanatçıdır. Şekil 2.2.12.'de kanvas üzerine denim parçaları ile yapılmış portre çalışması görülmektedir. Sürdürülebilir moda ve eko sistemin devamı için eserler üretmektedir. Ülkemizdeki bu alanda işler üreten birkaç sanatçıdan biridir. alışmalarında yap, boz, sk, dik anlayışı ile çalışmaktadır. Genel amacı sürdürülebilir bir dünya bırakmak olan sanatçı, özgün ve evre dostu olmayı hedeflemiştir (Enes ve Binboğa, 2021: 894).

Şekil 2.2.12. Deniz Sağdıç, İsimlessiz, Kanvas zerine Denim Parçaları, 120 cm x 80 cm, (Enes ve Binboğa, 2021:896)

Seramik sanatçılarımızdan olan Yeşim Bayrak Dadaist sanatçılar gibi hazır nesnelere kullanarak eserler ortaya koymuştur. Şekil: 2.2.13.'te atık mutfak nesnelere seramik parçalarla destekleyerek yeni tasarımlar yapan sanatçı, bu eserine ‘‘Kayıp Akşam Yemeği’’ adını vermiştir. Bu eserini Leonardo da Vinci'nin ‘‘Son Akşam Yemeği’’ tablosuna gönderme olarak yapmıştır. 2013 yılında Kore'de düzenlenen Gyeonggi International Ceramics Bienalinde sergilenmeye hak kazanan eseridir. Anlamsız nesnelere seramiği bütünleştirmesi ile eserlerine anlamlar yklelemiştir. Eserlerinin ilham kaynağının izleyiciye esprili bir biçimde anlatması ve şaşırtması olduğunu ifade etmektedir (Şekil 2.2.14.) (Yıldırım ve Uludağ, 2020: 1304).

Şekil 2.2.13. Yeşim Bayrak “Kayıp Akşam Yemeği” (Lost Dinner), 2013, 2,50x100 porselen, metal, ahşap, el yapımı kâğıt, enstalasyon (Yıldırım ve Uludağ: 2020, 1035)

Şekil 2.2.14. “Kayıp Akşam Yemeği” detay görüntüsü (Yıldırım ve Uludağ: 2020, 1035)

Atık malzeme kullanan bir diğer sanatçımız ise Esmâ Paçal Turam’dır. Atık kağıtlardan heykeller yapan sanatçımızın kullandığı teknik ise, atık malzemeleri ufak parçalar haline getirdiği daha sonra kağıt parçaları sıcak suyla kaynatıp hamur haline getirmektedir. Sonrasında ise beyaz tutkal ile karıştırıp kile benzer bir kıvam elde ederek eserlerini ortaya koymaktadır. Dış koşullara daha dayanıklı olması için ise üst katmanına balmumu ve vernik uygulamaktadır (Yılmaz, 2015: 232,233) (Şekil 2.2.15.).

Şekil 2.2.15. Esmâ Paçal Turam, “Piyasa Caddesi”, 2013, Kağıt ve silikon (Yılmaz Tepe, 2015:232)

Heykel ve mozaik sanatçılarımızdan Mervan Altınorak plastik ve metal atıkları kullanarak eserler üretmektedir. İnsan ve hayvan figürleri ağırlıklı çalışan sanatçımız elliye aşkın sanat eseri yurt içi ve yurt dışında sergilenmektedir. Günümüzde ise Hatay'da çalışmalarına devam etmektedir. Altınorak' a ait Şekil 2.2.16' da yer alan insan figürü eserlerinden bir tanesine örnektir (URL: 13).

Şekil 2.2.16. Mervan Altınorak İnsan Figürü (URL: 14)

BÖLÜM III

3. ATIK MALZEME İLE KADIN VE DOKUMA TEMALİ TASARIMLAR

Bu bölümde; atık suntalar üzerine yapılan resim çalışmaları yer almaktadır. Resimler, Kırşehir halılarında görülen top motifi ve kadın portreleri bir araya getirilerek tasarlanmıştır. Sunta tablolarında; akrilik boyalar, sentetik fırçalar yardımıyla çeşitli renk gruplarına ayrılmaktadır. Bu renklerin resim üzerindeki dağılımı, seçilen göbek motifinde kullanılan renkler ile benzerlik göstermektedir.

Atık olarak değerlendirilen ya da yakılıp yok edilen veya doğada çürümeye bırakılan sunta malzemeler yüzeyine çizilip bu malzemelere sanatsal değer yüklenmiştir. Farklı ölçülerde bulunan on iki adet atık sunta kullanılmıştır. Bu malzemeler, temin edildikten sonra temizleme, ıslatma, havalandırma vs. gibi işlemler yapılmıştır. Daha sonra tasarımı yapılan tabloların, ilk önce çizgisiz kağıt yüzeyine karakalem eskizi çizilmiştir. Eskizi tamamlanan çalışmanın suntuya aktarılmasından önce uygulanacak sunta parçası testere ile kesilip çizim ve boyamaya hazır hale getirilmiştir (Şekil 3.2.). Karakalem resme bağlı kalınarak sunta üzerine akrilik boya ile (Şekil 3.1.) çizim yapılmıştır (Şekil 3.3.). Akrilik boyalar ve sentetik fırçalar (Şekil 3.1.) yardımıyla boya uygulamasına geçilip, akrilik sunta portre tasarım çalışmaları tamamlanmıştır (Şekil 3.4.).

Şekil 3.1. Akrilik boyalar ve sentetik fırçalar

Şekil 3.2. Suntanın Ham Hali

Şekil 3.3. Suntaya Çizim Yapılmış Hali

Şekil 3.4. Suntanın Boyama Aşaması

3.1. ESER 1 / BOŞLUK

Eser Adı: Boşluk

Eser Ölçüleri: 45x70 cm

Kullanılan malzemeler: Akrilik (boya), sunta, sentetik fırça, su, kurşun kalem, çizgisiz kağıt.

Uygulanan Teknik: Atık sunta üzerine akrilik boya çalışması.

Eserde kullanılan renkler: Mavi, kahve, ten rengi, açık gri, beyaz, kırmızı ve siyah

Eser analizi: Çalışma, Kırşehir halılarında görülen top motifinde kullanılan renkler ile benzerlik gösterecek şekilde uygulanmıştır. Hayatın her alanında aktif olan Anadolu kadınının yine de içinde bir boşluk hissettiği anlatılmak istenmiştir. Çalışmada sultanın bir parçasını dekapaj makinesi ile kesilip üst kısma doğru kaldırılarak kompozisyon oluşturulmuştur (Şekil 3.1.1.). Sultanın iç kısmında oluşturulan bu boşluk, Anadolu kadının da içinde hala bir arayışta olduğu duygusunu anlatmaktadır. Eserin eskiz hali (Şekil 3.1.1.) ve bitmiş hali (Şekil 3.1.2.)'de verilmiştir.

Şekil 3.1.1. "Boşluk." İsimli Eser Eskizi

Şekil 3.1.2. "Boşluk." İsimli Eser

3.2. ESER 2 / YARATILIŞ

Eser Adı: Yaratılış

Eser Ölçüleri: 45x70 cm

Kullanılan Malzemeler: Akrilik (boya), sunta, sentetik fırça, su, kurşun kalem, çizgisiz kağıt.

Eserde Kullanılan Renkler: Mavi, kahve, ten rengi, açık gri, beyaz, kırmızı ve siyah.

Uygulanan Teknik: Atık sunta üzerine akrilik boya çalışması.

Eser analizi: Tasarlanan çalışmada renkler, Kırşehir halılarında görülen göbek motifiyle renkler ile benzerlik göstermektedir. Üst kısımda kullanılan mavi renk sonsuzluğu ve gökyüzünü yaratıcıyı temsil etmektedir. Alt kısımdaki toprak tonlarına benzerlik gösteren kırmızı renk ise toprağı kadını verimliliğı temsil etmektedir. İnsan ile toprak ayrılmaz bir bütündür. Kadının toprak ile bu kadar içli dışlı olmasının benzerliğı saflığın, temizliğin, doğurganlığın ve toprağın bereketliliğine benzetilmektedir. Eserin eskiz hali (Şekil 3.2.1.) ve bitmiş hali (Şekil 3.2.2.)'de verilmiştir.

Şekil 3.2.1. "Yaratılış" İsimli Eser Eskizi

Şekil 3.2.2. "Yaratılış" İsimli Eser

3.3. ESER 3 / KARMAŞIKLIK

Eser Adı: Karmaşıklık

Eser Ölçüleri: 55x80 cm

Kullanılan Malzemeler: Akrilik (boya), sunta, sentetik fırça, su, kurşun kalem, çizgisiz kağıt.

Eserde Kullanılan Renkler: Kırmızı, turuncu, beyaz, siyah, gri, ten rengi.

Uygulanan Teknik: Atık sunta üzerine akrilik boya çalışması.

Eser analizi: Toplumumuzda kadınlarımız ataerkillikten kaynaklı bir soyutlanma yaşamaktadır. Bu soyutlanma kadınlarımızı içsel olarak farklı noktalarda farklı biçimlerde kendini bulmasına yönlendirmiştir. Çalışmada yer alan gri renk kadının geleceğe olan belirsizliğini, umutsuzluğunu arada kalmışlığını anlatmaktadır. Top motifinde yer alan koçboynuzu motifi helezona benzetilmiş ve beyaz renklerle sonsuzluk ifade edilmiştir. Başını tamamen gökyüzüne kaldırmamış olan kadın figürü gri tonlamadaki gibi belirsizliği ifade etmektedir. Göbek motifinde yer alan dış bölüm ise yapılan çalışmada gri rengi çerçeveleyecek biçimde siyah kontur çizilmiştir. Çerçeve içine alınan portrenin umutsuzluğu ve sınırı anlatmaktadır. Sınırlarını aşmak için kadınlarımızın toplumda daha fazla yere sahip olmasına dikkat çekilmek istenmiştir. Eserin eskiz hali (Şekil 3.3.1.) ve bitmiş hali (Şekil 3.3.2.)'de verilmiştir.

Şekil 3.3.1. "Karmaşıklık" İsimli Eser Eskizi

Şekil 3.3.2. "Karmaşıklık" İsimli Eser

3.4. ESER 4 / HÜZÜN

Eser Adı: Hüzün

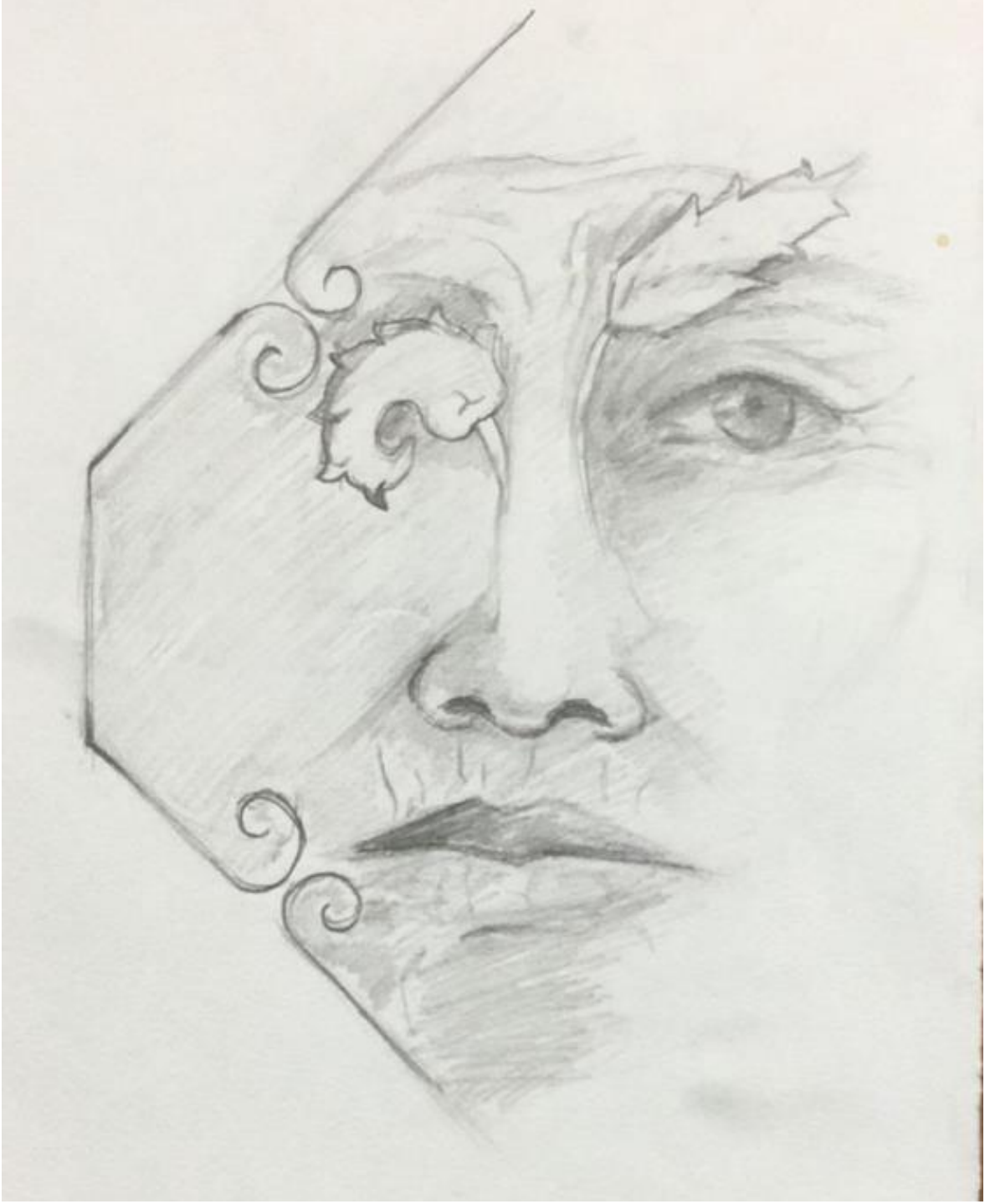
Eser Ölçüleri: 45x70 cm

Kullanılan Malzemeler: Akrilik (boya), sunta, sentetik fırça, su, kurşun kalem, çizgisiz kağıt.

Eserde Kullanılan Renkler: Kırmızı, ten rengi, beyaz, siyah, kahve tonları.

Uygulanan Teknik: Atık sunta üzerine akrilik boya çalışması.

Eser analizi: Duygularımızı her ne kadar sözlerle ifade etsek de asıl hislerimiz gözlerimizin derinliğindedir. Görme eylemi insanoğlu için çok önemli bir unsurdur. Kadınlarımızın hayatı içerisinde ayrıntıları alıp, dokuma sanatında bir araya getirerek hislerini görünür hale getirmesinden ilham alınarak yapılan bir çalışmadır. Bu çalışmada hislerin yoğunluğu göze hitap edecek şekilde tasarlanmıştır. Dokumacı kadınların dokuma yaptıklarında görme yetilerini kaybetmelerine dikkat çekilmek istenmiştir. Hüzünlerini, sevinçlerini dokuma sanatına yansıtan kadınlarımız sanatlarını görünebilir kılmıştır. Eserin eskiz hali (Şekil 3.4.1.) ve bitmiş hali (Şekil 3.4.2.)’de verilmiştir.

Şekil 3.4.1. "Hüzün" İsimli Eser Eskizi

Şekil 3.4.2. "Hüzün" İsimli Eser

3.5. ESER 5 / SOHBET

Eser Adı: Sohbet

Eser Ölçüleri: 49x83 cm

Kullanılan Malzemeler: Akrilik (boya), sunta, sentetik fırça, su, kurşun kalem, çizgisiz kağıt.

Eserde Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, ten rengi, beyaz, siyah, yeşil, kahve tonları.

Uygulanan Teknik: Atık sunta üzerine akrilik boya çalışması.

Eser analizi: Bu çalışmada, anlatılmak istenen Türk toplumunda ailenin en önemli bireyi kadındır. Kadının yeri doğurganlığı, bereketiyle hayatın sürekliliğiyle eşit anlam taşımaktadır. Tasarlanan çalışmada iki kadın portresi çizilmiştir. Atık suntanın dışarda bulunduğu şekliyle kullanılarak bir kompozisyon oluşturulmuştur. Suntaya monteli halde bulunan şerit tahtalar, halılardaki su yolu motifini anımsattığından halı göbeğindeki stilize çiçek motifleri ile tasarım yapılmıştır. Çalışmada iki kadın portresinin yapılması ise eski Türk toplumlarından günümüze kadar gelen kadınların bahçelerinde kurdukları halı tezgahlarında bir araya gelerek hem sohbet etmeleri hem dokumalarına duygu ve düşüncelerini yansıtmalarından yola çıkılmıştır. Birlikte halı dokuyan kadınların birbirlerine bilgi vermeleri ile de su yolu motifinin anlamlarından biri olan “bilgelik” ifadesi anlatılmak istenmiştir. Eserin eskiz hali (Şekil 3.5.1.) ve bitmiş hali (Şekil 3.5.2.)’de verilmiştir.

Şekil 3.5.1. "Sohbet" İsimli Eser Eskizi

Şekil 3.5.2. "Sohbet" İsimli Eser

3.6. ESER 6 / BAĞ

Eser Adı: Sohbet

Eser Ölçüleri: 79x73 cm

Kullanılan Malzemeler: Akrilik (boya), sunta, sentetik fırça, su, kurşun kalem, çizgisiz kağıt.

Eserde Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, ten rengi, beyaz, siyah, yeşil, kahve tonları.

Uygulanan Teknik: Atık sunta üzerine akrilik boya çalışması.

Eser analizi: Bu çalışmada anlatılmak istenen kadının bitmek tükenmek bilmeyen enerjisidir. Hayatın kaynağı olan ışık gibi kadınında ışık saçtığı anlatılmak istenmiştir. Seçilen halı motifindeki çiçeklerin koyu sarı rengi yerine stilize çiçekler açık sarı renklerle boyanmıştır. Bu eserde sıcak renklerin kullanılması güneşi, sıcaklığı ve ateşi çağrıştırdığından insanda bıraktığı enerjiyi ve dinamizmi anlatmaktır. Anadolu kadını insanda bıraktığı samimiyet duygusu da anlatılmak istenmiştir. Eserin eskiz hali (Şekil 3.6.1.) ve eserin bitmiş hali (Şekil 3.6.2.)'de verilmiştir.

Şekil 3.6.1. "Bağ" İsimli Eser Eskizi

Şekil 3.6.2. "Bağ" İsimli Eser

3.7. ESER 7 / DAĞINIK

Eser Adı: Dağınık

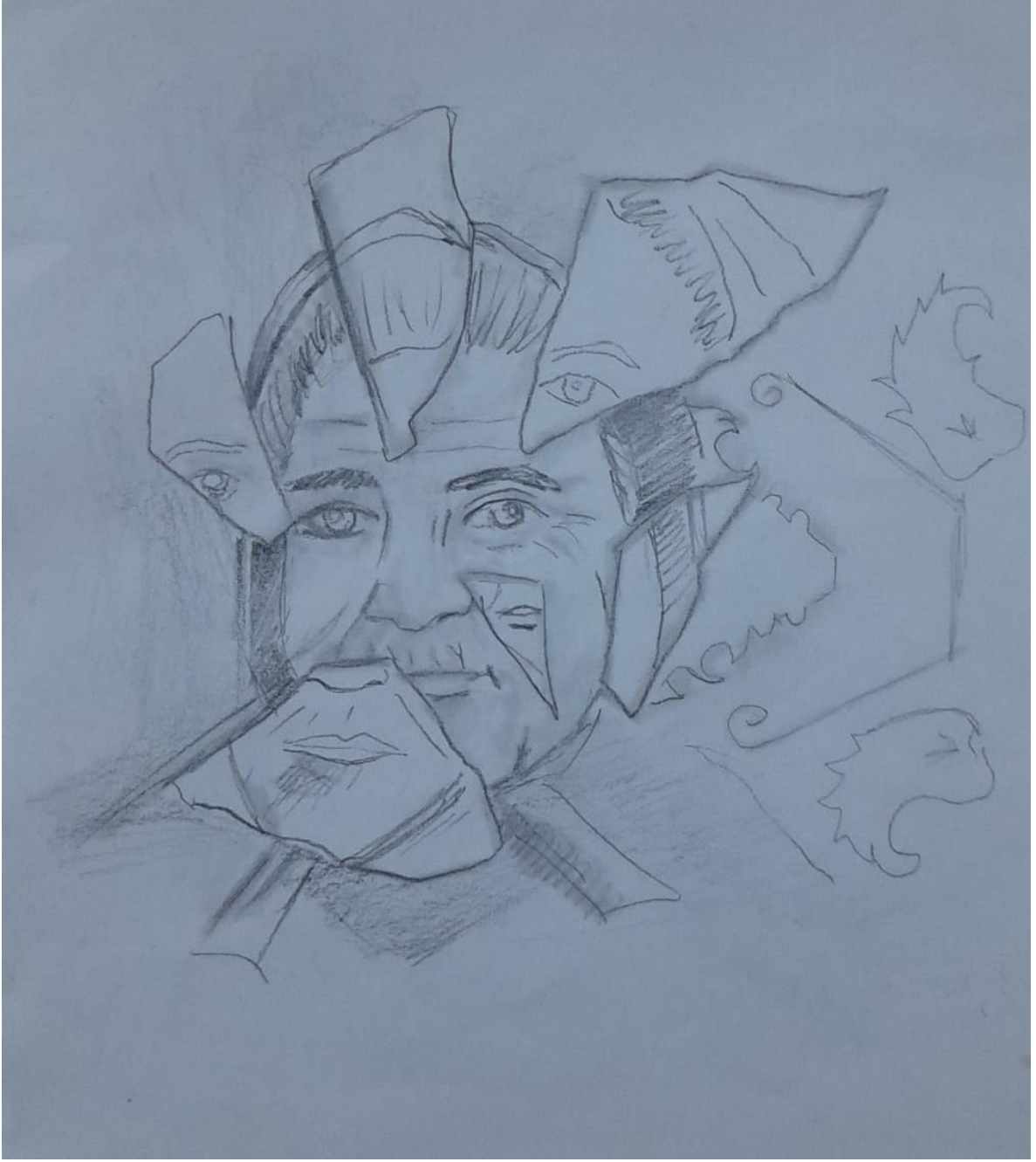
Eser Ölçüleri: 45x70 cm

Kullanılan Malzemeler: Akrilik (boya), sunta, sentetik fırça, su, kurşun kalem, çizgisiz kağıt.

Eserde Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, ten rengi, beyaz, siyah, yeşil, kahve tonları

Uygulanan Teknik: Atık sunta üzerine akrilik boya çalışması.

Eser Analizi: Bu çalışma, Anadolu kadınlarının geçmişten geleceğe yolculuğunu anlatmaktadır. Üretim ve türlü yıpranmışlıkların belgesi niteliği taşımaktadır. Çalışmada gözüken cam kırıklarının birden fazla oluşu ve dağılıyormuş gibi gözükmesi aslında kadının ev içinde toplayıcı, birleştirici ve onarıcı rolüne dikkat çekmektedir. Seçilmiş olan halı göbeğindeki kırmızı ve turuncu renk ise kadının canlılığına ve üreticiliğine bir vurgudur. Eserin eskiz hali (Şekil 3.7.1.) ve bitmiş hali (Şekil 3.7.2.)'de verilmiştir.

Şekil 3.7.1. "Dağmık" İsimli Eser Eskizi

Şekil 3.7.2. "Dağınık" İsimli Eser

3.8. ESER 8 / DÜŞÜNCELİ

Eser Adı: Düşünceli

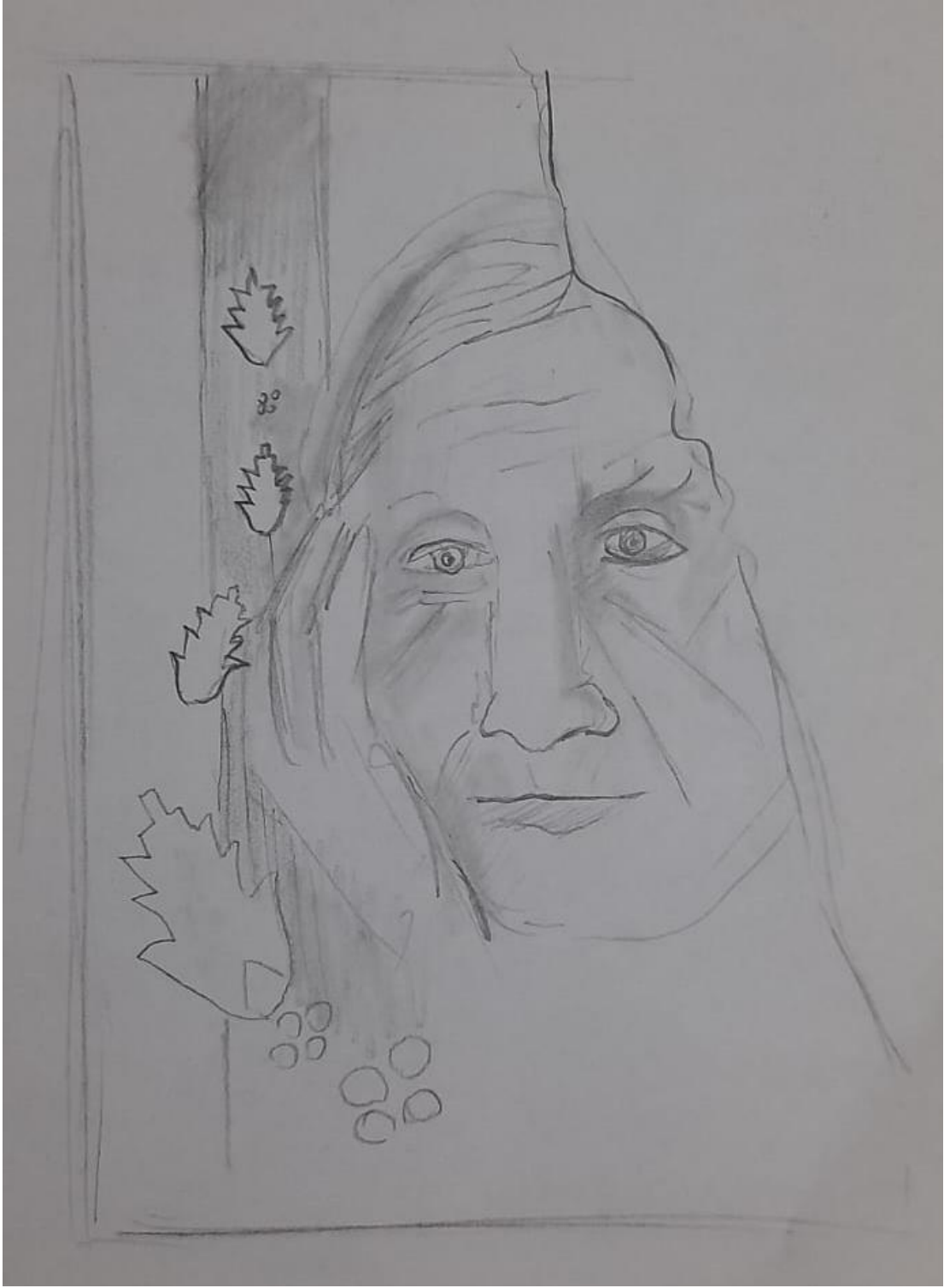
Eser Ölçüleri: 47x40 cm

Kullanılan Malzemeler: Akrilik (boya), sunta, sentetik fırça, su, kurşun kalem, çizgisiz kağıt.

Eserde Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, ten rengi, beyaz, siyah, yeşil, kahve tonları

Uygulanan Teknik: Atık sunta üzerine akrilik boya çalışması.

Eser analizi: Bu çalışmada eli yanağında düşünen, hayal kuran bir kadın resmedilmesi tüm hayatları üretmekle ve çalışmakla geçen tüm Anadolu kadınlarımızı anlatmıştır. Etrafı stilize çiçekler ve motifler olması içindeki umudunu hala kaybetmeyişi simgelemektedir. Eserin eskiz hali (Şekil 3.8.1.) ve bitmiş hali (Şekil 3.8.2.)'de verilmiştir.

Şekil 3.8.1. "Düşünceli" İsimli Eser Eskizi

Şekil 3.8.2. "Düşünceli" İsimli Eser

3.9. ESER 9/ DOKUMACI

Eser Adı: Dokumacı

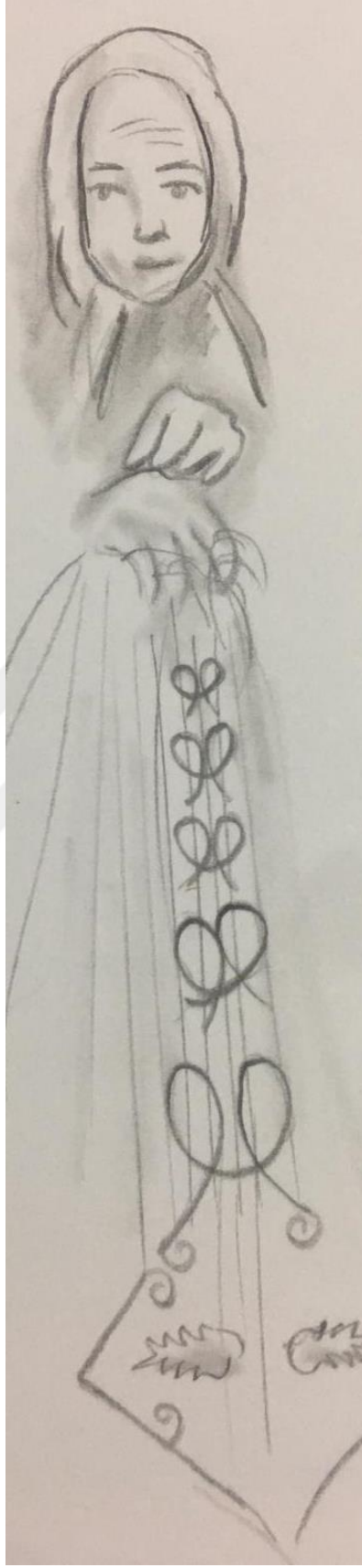
Eser Ölçüleri: 24x116 cm

Kullanılan Malzemeler: Akrilik (boya), sunta, sentetik fırça, su, kurşun kalem, çizgisiz kağıt.

Eserde Kullanılan Renkler: Kırmızı, ten rengi, beyaz, siyah, kahve tonları

Uygulanan Teknik: Atık sunta üzerine akrilik boya çalışması.

Eser analizi: Bu çalışmada, elinde çözümlerini dolayan kadın, bilinen en eski Gördes (Türk) düğümünün küçükten büyüğe doğru sıralanışı ile dikkatlerin buraya çekilmesi istenmiştir. Düğümlerin oluşturduğu alttaki motif şekli ise Kırşehir yöresine ait top motifinin dış hatlarını oluşturmaktadır. Eserin eskiz hali (Şekil 3.9.1.) ve bitmiş hali (Şekil 3.9.2.)'de verilmiştir.

Şekil 3.9.1. "Dokumacı" İsimli Eser Eskizi

Şekil 3.9.2. "Dokumacı" İsimli Eser

3.10. ESER 10 / ANILAR

Eser Adı: Anılar

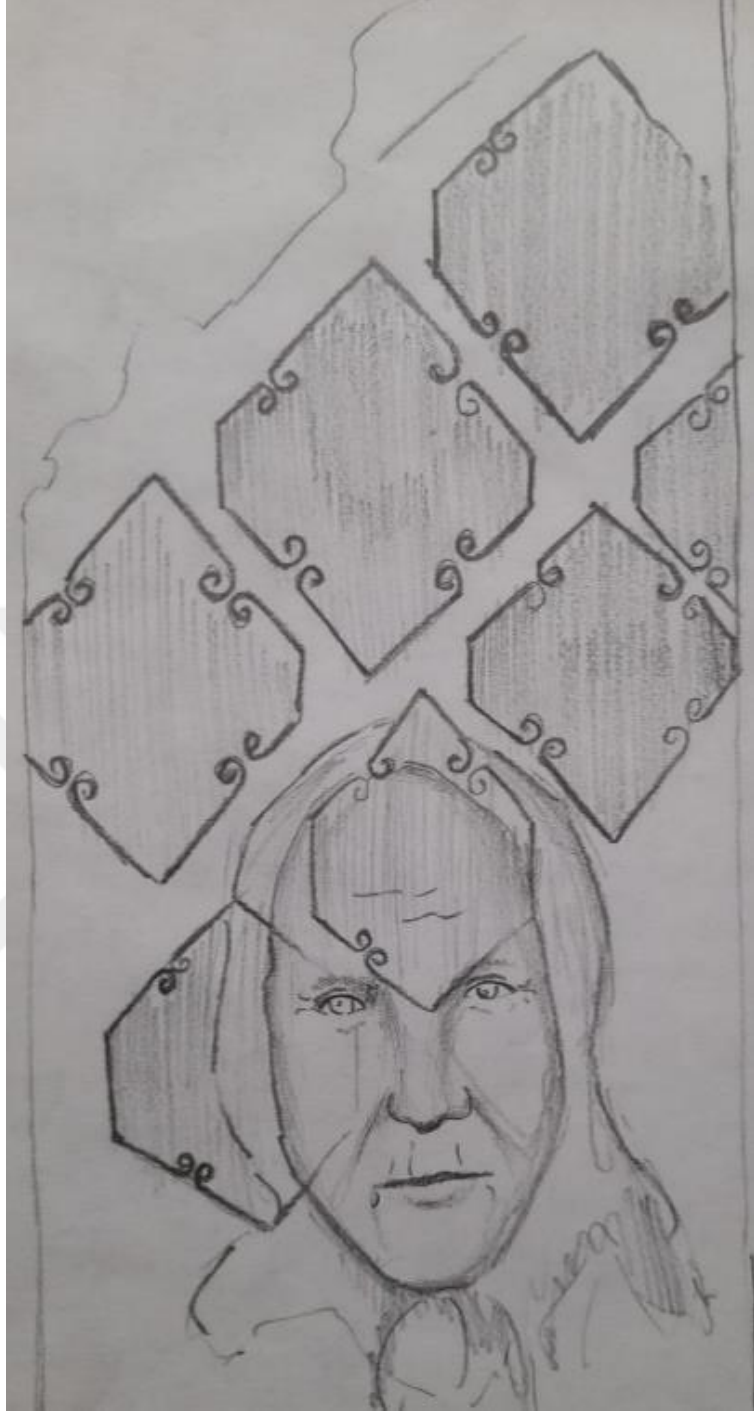
Eser Ölçüleri: 38x60 cm

Kullanılan Malzemeler: Akrilik (boya), sunta, sentetik fırça, su, kurşun kalem, çizgisiz kağıt.

Eserde Kullanılan Renkler: Kırmızı, ten rengi, beyaz, siyah, yeşil

Uygulanan Teknik: Atık sunta üzerine akrilik boya çalışması.

Eser analizi: Bu çalışmada yer alan kırmızı motifler hayatın farklı alanlarını temsil etmektedir. Kadının zihninde oluşturduğu gelecek ile ilgili karmaşasından günümüze kadar olan duygu durum değişikliklerini ifade etmektedir. Eserde yer alan motif ayrıntısız haliyle çizilmiştir. Çizilmiş olan parçaların simetrik olarak yapılmamış olması anıları temsil etmektedir. Anılarımızın hepsi aynı duyguları hissettirmemektedir. Eserin eskiz hali (Şekil 3.10.1.) ve eserin bitmiş hali (Şekil 3.10.2.)'de verilmiştir.

Şekil 3.10.1. "Anılar" İsimli Eser Eskizi

Şekil 3.10.2. "Anılar" İsimli Eser

3.11. ESER 11 / DUA

Eser Adı: Dua

Eser Ölçüleri: 40x62 cm

Kullanılan Malzemeler: Akrilik (boya), sunta, sentetik fırça, su, kurşun kalem, çizgisiz kağıt.

Eserde Kullanılan Renkler: Kırmızı, ten rengi, beyaz, siyah, kahve tonları

Uygulanan Teknik: Atık sunta üzerine akrilik boya çalışması.

Eser analizi: Ellerini açmış olan bu kadın çalışması yarım kaldığını düşündüğü isteklerini anlatmaktadır. Kullanılan motifler başlamakla başlamamak arasındadır. Bu çalışmadaki kadın portresi anlaşılmayı beklemektedir. Dokunan halıların, kilimlerin okunması gibi bu kadının yüzündeki çizgilerinde oluşturduğu yaşanmışlıklarında okunması istenmiştir. İlmek ilmek dokumalarında gösterdiği sabır gibi dualarını da sabırla beklediği anlatılmak istenmiştir. Eserin eskiz hali (Şekil 3.11.1.) ve eserin bitmiş hali (Şekil 3.11.2.)'de verilmiştir.

Şekil 3.11.1. "Dua" İsimli Eser Eskizi

Şekil 3.11.2. "Dua" İsimli Eser

3.12. ESER 12 / BEKLEYİŞ

Eser Adı: Bekleyiş

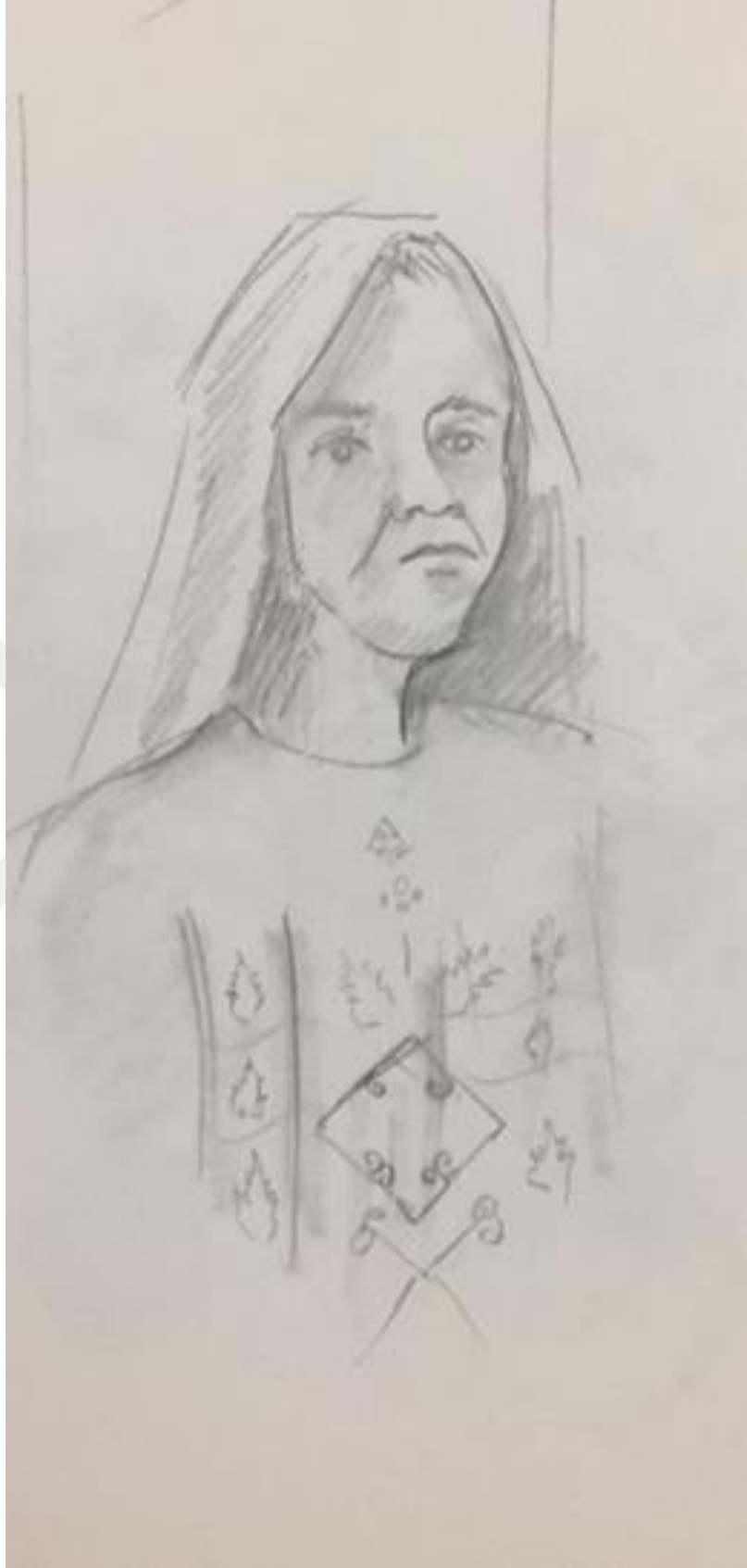
Eser Ölçüleri: 24x62 cm

Kullanılan Malzemeler: Akrilik (boya), sunta, sentetik fırça, su, kurşun kalem, çizgisiz kağıt.

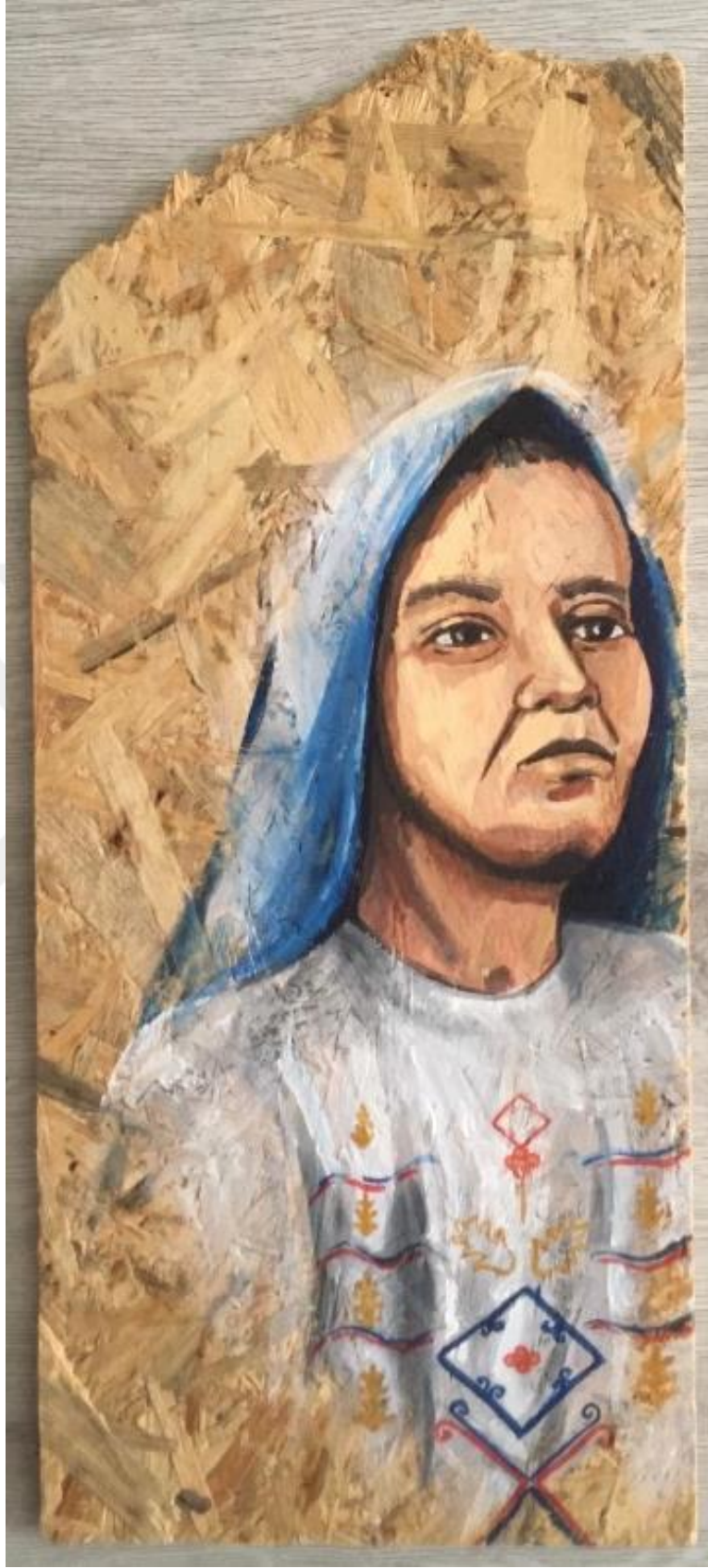
Eserde Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, ten rengi, beyaz, siyah, yeşil, kahve tonları

Uygulanan Teknik: Atık sunta üzerine akrilik boya çalışması.

Eser analizi: Türklerin yerleşik hayata geçmesiyle birlikte tarım ve hayvancılık yaptıkları bilinmektedir. Hayvanlardan elde edilen yünleri ip haline getiren kadınlar halıda dokudukları motifleri kendi günlük kullandıkları kıyafetlere de aktarmışlardır. Bu durum kullandıkları motifleri ne kadar benimsediklerini göstermektedir. Yapılan bu çalışmada da seçilmiş olan Kırşehir halı göbek motifinin kadın portresindeki kıyafetine işlenerek dikkat çekilmek istenmiştir. Eserin eskiz hali (Şekil 3.12.1.) ve eserin bitmiş hali (Şekil 3.12.2.)'de verilmiştir.

Şekil 3.12.1. "Bekleyiş" İsimli Eser Eskizi

Şekil 3.12.2. "Bekleyiş" İsimli Eser

SONUÇ VE ÖNERİLER

Birçok malzeme ya da nesnenin karmasından oluşan çöp yığınları, kullanım ömrünü tamamlayan ya da sahibi tarafından atılan, terk edilen bazı eşya ya da çeşitli maddelerdir. Bir çöp variline ya da boş bir alana terk edilen ve çöp olarak ifade edilen bazı nesnelere ilk kullanım özelliğini kaybetmiş olan ya da yenisi alınmış olan ürünlerdir. Çöp karıştırmak ve çöp içinden işe yarayan ya da fayda sağlayan malzeme aramak, toplum tarafından ayıp ya da hoş olmayan bir durum gibi karşılanmaktadır. Fakat bazı metaller, plastikler (pet şişe vb.), elektrik kabloları gibi malzemeler tekrar değerlendirilebilir. Atık malzemeler değişik işlemler sonucu birer sanat eserine dönüşebilmektedir. Bu da çöp kavramına olan olumsuz düşünceleri yıkmakta ve sanatçı ya da sanatçı adaylarına yaratıcılık konusunda fikirler sunmaktadır. Bu fikrin eğitim kurumlarında ilgili ders konularında önemle yer alması önemli bir gerekliliktir. Belediye ya da diğer kurumlar aracılığı ile desteklenen projelerin olması ve yeni neslin atık malzemeleri yaratıcı birer sanat objesi olarak görmesi atık malzemelerin çöp olmaktan kurtulmasına ve yeni kullanım alanları kazanmasına neden olmaktadır.

Günümüz sanatçılarına atık malzemeleri çalışmalarında kullanılmaya yönlendirmek hem doğa ve çevremize hem de Türk sanatına yeni kapılar açacaktır. Atık malzemeler ile yapılacak olan çalışmalar topluma sunulurken onlarda doğa ve kirlilik kavramlarını sorgulatmaya ve sadece tüketime dayalı bir yaşam biçiminden uzaklaşmaya ve anlamaya iteceği şüphesizdir. Bunun neticesinde kazanan hem insanlar ve sanat hem de doğanın bizzat kendisidir.

İnsan ve doğa arasında oluşan bağı kuvvetlendirmek ve yaşanan çevre sorunlarına dikkat çekmek için yapılan bu çalışma ile çöp ve atık malzemelerin değerlendirilmesi ve bunun sanat alanında yapılması ile farkındalık yaratılmak istenmiştir. Bu tezde atık suntu üzerine Kırşehir'e ait halı göbek motifi örnek alınarak Anadolu kadın portreleriyle tasarımlar yapılmıştır. On iki adet atık suntu üzerine yapılan çalışmalarda anlatılmak istenen, doğada atıklara dikkat çekmek çevreye karşı duyarlı bireylerin farkındalığını arttırmaktır.

Bu çalışmanın yapılmasında atık malzeme kullanımına yönelmenin nedeni Marcel Duchamp'ında belirttiği gibi her malzemenin sanat eserine dönüşebilirliği fikri olmuştur. Araştırmanın sonucunda çok fazla inşaat atığı olarak bilinen suntu ile resim sanatı birleştirilmiştir. Sanat aracılığıyla tekrar atık suntu tekrar değerlendirilmesi sadece tüketen değil üreten bireyler olma fikrine de yardımcı olmuştur.

Toplumun ayakta tutan kadınların sanata bıraktığı izler ve gelecek nesillere ışık

tutmaları hayatın her ince noktasında emektar kadınların olmasıdır. Bu çalışmada kadın portrelerinin motifle birleştirilmesinde anlatılmak istenen, Anadolu kadınlarının dokuma sanatına kattıkları duyguları, düşünceleri ve hayatlarındaki izleri dokumalarında hissettikleridir. Her nesneye ince dokunuşlarıyla estetik değer katan kadınların değerli ve önemli olduğu vurgusu da çalışmada yapılmıştır. Dokuma sanatının ve bu sanatın mimarları olan kadınların emeklerinin görülmesinin önemi sanatla birleştirilmiştir. Atık nesnelere ve Anadolu kadınlarımız bir araya getirilerek farklı bakış açısı geliştirilmiştir. Ayrıca doğal kaynakların hızla tüketilmesiyle birlikte atık nesnelere sanatla birleştirilerek atıklara karşı duyarlı toplum bilinci de sağlanmak istenmiştir.

KAYNAKÇA

Anonim, (1977). *Türk Dil Kurumu Resimli Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları: 435.

Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- Anonim, (1988). *Türkçe Sözlük 1. A-J*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 549. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.Yeni Baskı.
- Arseven, C.E. (1952). *Sanat Ansiklopedisi*. Cilt: 4.İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Çobangil, G. (2000). *Kuzgun Acar'ın Yaşamı ve Sanatı*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Heykel Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir
- Deniz, B. (1998). *Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Deniz, B. (2000). *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Dılmaç, O., Gülüm, B. (2016). Kamusan Alanda Atık Malzemelerle Sanatsal Çalışmaların Sürdürülebilir Kent Hayatına Katkıları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 0(18), 77-95.
- Enes, E.; Binboğa B. E. (2021). Atık Kot Giysilerden İleri Dönüşüm Yöntemi İle Sanat Eseri Oluşturulması; Deniz Sağdıç'ın Portre Çalışmalarının İncelenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, *Güzel Sanatlar Üniversitesi Sanat Dergisi*,14(28) 883-901.
- Erdoğan, S. (2021). Kırşehir Yöresinde Tespit Edilen Dokumacılık Terimleri. *Türklük Bilimi Araştırmaları* (50), 69-93.
- Etikan,S. , Ölmez, F. N. , Kılıçarslan, H. ve Şahin, C. (2020). *Kırşehir El Sanatları*. Ankara: Gece.
- Gündüzalp, A. A. ve Güven, S. (2016). Atık, Çeşitleri, Atık Yönetimi, Geri Dönüşüm ve Tüketici: Çankaya Belediyesi ve Semt Tüketicileri Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar*, 9(1), 1-19.
- Katırcı, D. M. Adam, A. (2017). Rüçhan Keçeci ve Heykelde Atık Metal Malzeme Kullanımı. *İdil Dergisi*, 6(33), 1647-1666.
- Keskin, C. (2014). 1940-60 Yılları Arası Türk Resminde Modern Sanat Eleştirisinden Seçkiler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 27, 82-93.
- Keten, H. (2016). Modern Sanatın Nesnesi Olarak 'Hayvan' 'Animal' As The Object Of Modern Art. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt.8 Sayı.15 2016 – Haziran s.285-300.
- Kılınç, İ. (2011). *Çöp Ekonomisi yada Atık Dedikleri*. Ankara: Epos Yayınları-73.
- Norsworthy, J. Görsel Rehberler Sanat, çev. ÖnoI, I. A., Çetinkaya, A. (İnkılap Kitabevi, 2006), 10-501.
- Ölmez, F., Etikan, S., Kılıçarslan, H., Şahin C. (2021). Kırşehir Özbağ Kirkitli Dokumaları. Gece Kitaplığı Yayınları. Ankara.
- Sağlam, F. ve Enginoğlu, T. (2016). Atık Nesnelerin Sanat Eğitiminde Kullanılması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7(14), 45-58.
- Sevim, C. ve Boz, G. (2011). Hazır-Nesnelerin ve Teknoloji Sanatta Kullanımı ve Seramik Sanatına Yansıması. *Sanat ve Tasarım Dergisi*,1 (1), 111-135.
- Sevim, S., Yeşilmen, N. (2015). Atık Seramiklerin Takı Tasarımında Kullanılması. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 33, 90-107.
- Şahin, D. (2015). Dada'nın Fotoğraf Anlayışı. İnönü üniversitesi kültür ve sanat dergisi,

1(2), 83-92.

- Şişman, A. (2006). Sanata ve Sanat Kavramlarına Giriş. İstanbul: Yaz yayınları, Sanat ve Estetik Sanat Serisi.
- Tandoğan, O. (2018). Atık Malzemelerinin Mimaride Kullanımı. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(14): 189-202.
- Toluyağ, D. (2021). Sanatta Akümülyasyon Yöntemiyle Nesnelerin Sanat Yapıtına Dönüştürülmesi. *İdil Dergisi*, 78 (2021 Şubat): s. 185–196.
- Türe, H. (2019). Kentsel Atıkların 1950 Sonrası Çağdaş Türk Sanatında Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Umut, Ö. M., Topuz, V.Y. ve Velioğlu, N. M. (2015). Çöpten Geri Dönüşüme Gidilen Yolda Sürdürülebilir Tüketiciler. 13 (2), 264-288.
- Yıldırım, Ö.; Uludağ, K. (2020). “Sürreal-Dadaist: ‘Kayıp Akşam Yemeği’”. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 54 s. 1301–1308.
- Yılmaz, T. S. (2015). Sanatsal Dönüşüm:Atık Kağıttan Heykele. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi /The Journal of Turk & Islam World Social Studies* Yıl: 2, Sayı: 5, Aralık 2015, s. 225-234.
- Yücel, B. (2020). Atık Nesnelerin Çağdaş Sanatta Yansımaları. *İdil Dergisi*, 65(2020 Ocak)31-40.

İNTERNET KAYNAKLARI

URL1: <http://www.obi.bilkent.edu.tr/ekookul/pdf/geridonusum> Erişim Tarihi 21. 05. 2022.

URL2: <https://nedirara.com/gidon> Erişim Tarihi: 10.10.2022.

URL3: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/schwitters-relief-in-relief-t01259>

Erişim Tarihi: 21.09.2022

URL4: <http://www.leblebitozu.com/dadaizm-sanatcilari-ve-eserleri/>

Erişim Tarihi: 24.09.2022.

URL5:<https://sifiratik.co/2018/10/19/atik-malzemelerden-akilalmaz-eserler-yaratan-11-sanatci/> Erişim Tarihi: 22.09.2022.

URL6: <https://www.reelfocus.com/user/5639/images> Erişim Tarihi:22.09.2022.

URL7:<https://www.trt2.com.tr/sanat/geri-donusen-sanat/ptolemy-elrington-or-geri-donusen-sanat-or-6-bolum-1810088>, Erişim Tarihi:24.09.2022.

URL8:<https://findingcain.blogspot.com/2015/08/ptolemy-elrington-turns-hubcaps-into-art.html> Erişim Tarihi:24.09.2022.

URL9:<http://www.penniesandgum.com/pneu-the-used-tire-art-of-wim-delvoye/>Erişim Tarihi: 25.09.2022.

URL10:http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=34&l=1&modPainters_artistDetailID=132 Erişim Tarihi: 28.09.2022).

URL11:<https://www.trt2.com.tr/sanat/geri-donusen-sanat/durul-bakan-or-geri-donusen-sanat-or-3-bolum-1453025> Erişim Tarihi: 27.09.2022.

URL12:<https://akilfikir.net/tir-soforlugunden-heykeltirasliga-kurumus-dallara-can-veren-adam/>Erişim Tarihi: 28.09.2022.

URL13:<https://www.kitaptansanattan.com/mervan-altinorak-atik-malzemeleri-sanat-eserine-donusturuyor/> Erişim Tarihi: 25.11.2022.

URL14: <https://in.pinterest.com/pin/395261304800135754/> Erişim Tarihi: 25.11.2022.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı: Fatma CANSIZ

Eğitim Durumu

Lisans : Konya Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Resim-İş Öğretmenliği
Anabilim Dalı

Yüksek Lisans: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Geleneksel
El Sanatları Anasanat Dalı

Meslek: Halk Eğitim Merkezinde Usta Öğretici

Yayınlar: Kılıçarslan, H., Cansız, F. (2021). El Sanatları Kurslarının Kültürel Mirasımıza
Katkısı: Kırşehir Halk Eğitim Merkezi Örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Dergisi, Ekim 2021, (46) 142-151.

EKLER

EK 1

3. Yaz Sanat Kampı ve Kültür Sanat Çalıştayı Katılım Belgesi (2022)

3. Yaz Sanat Kampı ve Kültür Sanat Çalıştayı'nda Yapılan Eser (2022)

EK 2

"All The Stars" Uluslararası Karma Sergin'de yer alan Eser (2022)

"All The Stars" Uluslararası Karma Sergin'de yer alan Eser (2022)

INTERNATIONAL
ONLINE
EXHIBITION

ALL
THE
STARS

10 Eylül - 10 Ekim
2022

Açılış: 10 Eylül Cumartesi

Buradan izleyebilirsiniz:

www.bahariyesanat.com

Aysel Tüfekçioğlu
Ayşe Usman
Béna Çokokumuş
Betül Ketenci
Bilge Akon
Bilge Heper
Dagmar Göğdün
Deniz Deniz
Deniz Özmen
Emine Sevinç Çağlar
Esra Nurten Gül
Estella Eskenazi
Fatma Cansız
Fatma Erinsel
Gülbahar Erdem
Gülgün Haksal
Gülnur Yoleri
Gülser Gençoğlu
Hazal Türer
Horst Tress/Germany
İliya Ivanov/ Bulgaria
Luiz Diaz Garcia/Spain
Mâhire Erk
Miguel Jimenez /Spain
Mizgin Nalan Kartal
Oronzo Liuzzi/ Italy
Rosy Maçoro
Serdar Kipdemir
Ülkü Aksoy
Ümit Gezgin

www.bahariyesanat.com

“All The Stars” Uluslararası Karma Sergi Afişi